

Шановні читачі!

«Вечірній Київ» як столітній свідок історії міста вже вкотре стає рупором правди і свободи слова. Поки європейські лідери та спільноти глибоко занепокоєні та зворушено мовчать, поки йде запекла боротьба між добром та злом, редакційна рада газети об'єктивно висвітлює життя столиці, вимушений перехід на дистанційне навчання київських шкіл та закладів вищої освіти, особливості праці та культурного відпочинку під сиренами — театральні, літературні, мистецькі заходи міста, які також допомагають нам вистояти, адже маленькі радощі допомагають пережити великі випробування. А також дає слушні поради, як підготуватись до непростой зими, зберігати ментальне здоров'я. Принагідно вітаємо усіх освітян із професійним святом: стійкості, мужності, мудрості і любові.

І ми щиро віримо, що незабаром одними з перших напишемо омріяне всіма українцями слово «ПЕРЕМОГА» на першій шпальті! Усе буде Україна!

Шеф-редактор газети «Вечірній Київ»
Надія Фіголь

«Київ має бути готовим до різних сценаріїв цієї зими», — інтерв'ю з мером Києва Віталієм Кличком —

стор. 2

Новий статус учорашніх абітурієнтів —

стор. 4

«Незважаючи на те, що йде війна, Університет розвивається», — вважає проректор Університету Грінченка Олексій Жильцов —

стор. 8

Київ мистецький: «озброєні красою» під дзвонами Софії Київської —

стор. 16

Київ театральний: Від Гомера до рок-опери —

стор. 22

120 років із киянами і для киян!

«Київ має бути готовим до різних сценаріїв цієї зими», — інтерв'ю з мером Києва Віталієм Кличком

Київ завершує підготовку до опалювального сезону 2026/2027 років, який столиця знову проходитиме в умовах постійної загрози ворожих атак на критичну інфраструктуру. Місто відновлює пошкоджені енергооб'єкти, створює резервні потужності, посилює автономність критично важливих закладів, формує необхідні запаси пального. Про готовність Києва до зими, резерви на випадок тривалих відключень, а також про роботу закладів освіти, «Вечірній Київ» поговорив із **мером столиці Віталієм Кличком**.

Пане Віталію, наскільки Київ сьогодні готовий до опалювального сезону 2026/2027 років? Які основні роботи вже виконані?

Підготовка до опалювального сезону вийшла на фінішну пряму. Основні системи теплопостачання столиці готові на 90%. Усі міські служби працюють над тим, щоб завершити необхідні роботи до початку сезону.

Ми оцінюємо готовність міста не тільки за відсотками, розуміючи, які виклики може принести нам зима. Ворог продовжує атакувати енергетичну інфраструктуру, тому наше завдання — готувати те, що маємо, і створювати резервні системи, які зможуть працювати у випадку пошкодження основних потужностей.

Це і відновлення енергооб'єктів, і резервне живлення, і мобільні котельні, і розвиток розподіленої генерації. Ми збільшуємо парк мобільних котельнь

і генераторів — як силами міста, так і за допомоги держави. Понад 2 тисячі житлових будинків уже реалізували заходи з енергостійкості за міськими програмами співфінансування — на цей напрям місто передбачило майже 500 млн грн.

Також один із важливих проєктів, який реалізується — будівництво резервної тепломережі на Теремках. Вона має дати можливість у разі необхідності переключити значну частину житлового масиву на резервне джерело тепла. Йдеться про майже 200 житлових будинків Голосіївського району, а це більше, ніж 53 тисячі мешканців.

Минулої зими енергетична інфраструктура столиці неодноразово ставала ціллю масованих атак. Який план дій має Київ на випадок тривалого знеструмлення або одночасного пошкодження кількох критичних об'єктів?

Ми виходимо з того, що повинні бути готовими до різних сценаріїв. У столиці вже провели 10 командно-штабних навчань, під час яких відпрацьовували дії в разі знеструмлення та пошкодження критичної інфраструктури. Є операційні плани для енергетики, теплопостачання, водопостачання, зв'язку та паливного забезпечення.

Ключовий принцип — максимально зменшувати залежність міста від одного джерела і мати можливість резервування. Саме для цього Київ нарощує власну генерацію та створює резервні потужності.

Наприклад, місто працює над створенням 200 МВт когенераційних потужностей до кінця року. Станом на початок серпня 57,6 МВт уже подавали електроенергію в загальну мережу. Для резервного живлення системи водопостачання із запланованих 40 МВт уже були побудовані три дизельні електростанції загальною потужністю 16,7 МВт.

Найскладніше завдання — резервування теплопостачання. Масштаб Києва тут зовсім інший, ніж у більшості міст України. Саме тому одночасно реалізуються різні рішення — від мобільних котельнь до великих резервних об'єктів теплогенерації.

Водночас ми збільшуємо кількість опорних пунктів обігріву та посилюємо їхню готовність до роботи в умовах тривалих відключень. Окремо розроблений план дій міських служб для допомоги маломобільним групам населення, зокрема людям старшого віку, людям з інвалідністю та тим, хто може потребувати додаткового супроводу під час надзвичайних ситуацій. Йдеться про оперативне інформування, доставку необхідних речей, допомогу з доступом до пунктів обігріву та іншу підтримку залежно від ситуації.

Наскільки місто забезпечене необхідними резервами?

Чи зможуть лікарні та інші критично важливі заклади працювати під час тривалих відключень?

Місто вже сформувало резервний запас у 5 тисяч тонн пального для комунальних служб і продовжує його нарощувати. Так само формуються продовольчі резерви та запаси іншого необхідного.

Окреме завдання — забезпечити роботу тих закладів, від яких безпосередньо залежать життя і здоров'я людей. У Києві визначена 21 опорна лікарня. Місто посилює їх енергостійкість, щоб вони могли безперебійно працювати навіть у найбільш критичних умовах. Так само готуємо заклади соціальної сфери.

Але мало просто закупити генератори. Потрібні люди, які вміють із ними працювати, паливо, обслуговування, логістика. Тому для обслуговування резервного обладнання та чергування в Пунктах незламності сформовані спеціальні групи із числа працівників комунальних підприємств, чисельністю понад тисячу людей. Вони проходять відповідну підготовку.

Чи можна сьогодні сказати, що Київ готовий до майбутньої зими?

Треба бути відвертим: сьогодні ніхто не може передбачити, якими будуть масштаб і інтен-

сивність атак узимку. А зараз, ми бачимо, що атаки посилюються. Тому говорити, що можна підготуватися абсолютно до всього — нечесно.

Але ми можемо і повинні максимально зменшувати ризики. Ми готуємо Київ до різних сценаріїв. І наше головне завдання — щоб навіть у найскладніших умовах місто продовжувало функціонувати, працювати, а кияни отримували базові послуги: тепло, воду, медичну допомогу, транспорт і зв'язок.

Поговоримо про освіту. Наскільки столичні школи готові працювати в умовах тривалих повітряних тривог і можливих відключень узимку?

Безпека дітей і педагогів для нас була і залишається головним пріоритетом. Новий навчальний рік у Києві вже розпочався, і наше завдання — забезпечити, щоб освітній процес тривав навіть в умовах повітряних тривог, можливих тривалих відключень електроенергії та інших викликів, які можуть виникнути взимку.

Сьогодні в закладах освіти міста облаштовано 375 тисяч місць в укриттях. Це на 170 тисяч більше, ніж було у 2022 році. І ми продовжуємо цю роботу: будуємо нові захисні споруди, ремонтуємо та оснащуємо наявні укриття резервним освітленням, джере-

лами живлення, системами вентиляції та зв'язком. У сховищах 393 шкіл працює Wi-Fi.

Окремий напрям — енергостійкість закладів освіти. Станом на серпень генераторами були забезпечені 847 закладів, ще 210 мали інвертори з акумуляторами. Ми хочемо максимально посилити автономність шкіл і садочків, щоб у разі тривалих відключень вони мали резервне живлення для критично важливих систем, насамперед укриттів, освітлення, зв'язку та іншого необхідного обладнання.

Продовжуємо і програму створення безпечного освітнього середовища. У школах є фізична охорона, встановлені тривожні кнопки, працюють системи відеонагляду та сигналізації.

Там, де дозволяє безпекова ситуація і є достатньо місць в укриттях, школи максимально працюють в очному режимі. Якщо таких умов немає, заклади можуть використовувати змішаний або дистанційний формат. Також заклади освіти можуть застосовувати так звану освітню міграцію — тимчасово організовувати навчання дітей в інших приміщеннях, де є можливість забезпечити безпечний очний процес.

Для нас важливо, щоб система освіти працювала стабільно навіть у таких складних умовах.

*Підготували:
Катерина Баранова, аспірантка
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
та Надія Фіголь, шеф-редактор
газети «Вечірній Київ»*

"До Дня працівників освіти хочу подякувати всім педагогам, які сьогодні продовжують навчати дітей під час війни. Освіта багато в чому визначає наше майбутнє. Від того, які знання, принципи і цінності отримують молоді люди сьогодні, залежить, якими вони будуть завтра, які рішення ухвалюватимуть і як ставитимуться до своєї країни та до людей поруч, яку країну будуватимуть у майбутньому".

Мер Києва Віталій Кличко

Новий статус учорашніх абітурієнтів, або як це — відчувати себе здобувачем вищої освіти не тільки де-юре, але й де-факто: дієві поради

Що таке адаптація, і які її види існують в контексті вищої освіти?

Адаптація студента-першокурсника до навчання у закладі вищої освіти визначається в українській психолого-педагогічній науці як складний, багатоплановий процес активного пристосування особистості до нового освітнього середовища, що охоплює одночасно кілька рівнів взаємодії людини та оточення. Дослідники виокремлюють три основні фази адаптації: **початкову фазу** (психічна реакція організму на нові умови, завершується приблизно наприкінці першого семестру), **фазу перебудови пристосувальних механізмів та динамічного стереотипу** (може тривати аж до середини другого семестру) та **фазу становлення стійкої адаптації**, яка має завершитися наприкінці першого курсу.

Класична українська модель виокремлює чотири основні форми (види) адаптації першокурсника: **формальну** (пізнавально-інформаційне пристосування до структури ЗВО, правил і вимог), **соціально-психологічну** (інтеграція в академічну групу та студентський колектив, прийняття норм і традицій середовища), **дидактичну** (опанування нових методів і форм навчальної діяльності) та **особистісно-психологічну** (внутрішнє прийняття нової соціальної позиції студента і себе як майбутнього фахівця). Паралельно існує підхід, що виділяє зовнішню адаптацію (професійна і соціальна) та внутрішню (біологічна і психологічна), синтез яких утворює поняття «загальної» або «соціально-психологічної адап-

тації». За активністю індивіда розрізняють активну адаптацію (цілеспрямоване пристосування до умов навчання) та пасивну (конформне прийняття цілей і цінностей нового середовища без внутрішньої трансформації).

Сучасні дослідження підкреслюють полідетермінованість (вплив багатьох факторів) процесу адаптації: на нього впливають індивідуально-психологічні особливості особистості, наприклад, гнучкість чи ригідність психіки, керованість когнітивних процесів (уваги, уяви, мислення) та емоційно-вольових, рівень тривожності, сформованість стресостійкості (резильентності); вікові характеристики, такі, як глобальність планів, готовність до співпраці з експертами, альтруїстичні потреби тощо; гендерні відмінності, зокрема, стереотипи щодо проживання емоцій, патернів поведінки «сильної» та «слабкої» статі у різних ситуаціях; очікування щодо освітнього процесу (рівня обсягу та складності навчальних завдань, самостійності їх виконання, планування, дотримання дедлайнів, критеріїв оцінювання). Дослідження останніх років засвідчують, що провідним чинником адаптації є **навчальна мотивація**, а також **соціальна й організаційна підтримка**, причому першокурсники демонструють статистично значущо більшу потребу в доброзичливості оточення порівняно зі старшокурсниками. Для київського контексту особливо релевантним є те, що з 2022 року дослідники активно вивчають феномен соціальної адаптації студентів першого курсу саме в умовах повномасштабної війни, фіксуючи додаткові стресогенні чинники, зокрема повітряні

тривоги, дистанційний/змішаний формат навчання, блекауту тощо.

Передумови успішної адаптації та наслідки дезадаптації

Як ми вже з'ясували, до загальних передумов успішного пристосування першокурсників дослідники відносять наявність позитивної мотивації щодо зміни соціального статусу, коли омріяний фах стає реальністю, розвинутий емоційний інтелект, достатній рівень розвитку когнітивних (пізнавальних) процесів, а також індивідуально-психологічні особливості, зокрема психофізіологічні (наявність чи загострення хронічних фізичних та ментальних хвороб, наприклад, депресії, дефіцитів мікроелементів, вітамінів, зокрема групи В чи D, S та інших, налагоджений режим активної діяльності та сну, систематичні заняття спортом тощо) й особистісні (самооцінка, здатність до рефлексії, тип реагування на хронічний та гострий стрес, захисні механізми психіки, наприклад, уникнення, витіснення, інтелектуалізації); вікові (потреба у плануванні по-

зитивного майбутнього, успішної професійної самореалізації, пошук партнера/ки, внутрішня заборона на критику та інші); соціальні (атмосфера у батьківській родині, досвід адаптації у інших спільнотах, перебування на окупованій території, травма свідка, втрати рідної людини, домівки, статус тимчасово переміщеної особи та інші). Не менш важливими є зовнішні чинники: підтримка близьких та рідних, організація навчального процесу в закладі вищої освіти, зокрема наявність чи відсутність у навчальних планах дисциплін, які спрямовано на швидку та якісну адаптацію першокурсників, формати організації їх дозвілля, наприклад наставництво, волонтерство на професійних та благодійних заходах, творчі конкурси, наукові події (круглі столи з роботодавцями, конференції тощо). Серед факторів, що ускладнюють адаптацію, виділяють великий обсяг несистемної неструктурованої інформації, стресогенність нового середовища (нестуденто-центрованого), знижену рухову активність, а також суб'єктивні, зокрема, низький рівень самооцінки та високий — тривожності.

Наслідки успішної адаптації включають формування оптимальних взаємин у колективі, професійне самовизначення, задоволення особистим статусом та можливість повноцінного розкриття індивідуальності в контексті соціальної та професійної ідентичності. Натомість дезадаптація проявляється у зниженні навчальної мотивації, погіршенні стосунків з одногрупниками та викладачами, зростанні відчуття невпевненості й самотності. Особистісно-психологічна дезадаптація також пов'язана зі зниженою академічною успішністю, яка може бути наслідком розчарування у майбутній професії та конфліктом очікувань, коли форми та засоби навчання не є сучасними чи практико орієнтованими. Саме тому в Університеті Грінченка всі освітні програми побудовано з дотриманням цих принципів та передбачають навчальну, виробничу, переддипломну практики на базі лідерів відповідної галузі, а в корпусах наявні навчально-виробничі майстерні з новітнім обладнанням — від ліцензованих комп'ютерних програм та смарт-дощок до теле-, радіостудій.

Не секрет, що перехід від форматів загальної середньої освіти до вищої супроводжується значним зростанням обсягу самостійної роботи та інтенсивності розумового навантаження, що на початковій фазі адаптації сприймається організмом як стресогенний фактор. Науковці виокремлюють мотив досягнення (прагнення поліпшити власні результати) і пізнавальний мотив як два основні типи навчальних мотивів першокурсників. За результатами численних опитувань, серед респондентів домінують мотиви престижу, уникнення невдач та професійні мотиви. Практичні стратегії підтримки мотивації включають надання студентам вибору (формату завдань, методів та засобів їх виконання), формування ситуацій навчального успіху, ви-

користання дискусій для стимулювання пізнавального інтересу та забезпечення чіткої, прозорої й аргументованої системи оцінювання. З огляду на викладене вище в Університеті Грінченка всі навчальні дисципліни мають електронні оболонки, де розміщено робочу програму з плануванням аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, є тексти та презентації лекцій, завдання до семінарів, практичних, лабораторних та самостійних робіт з методикою їх виконання та критеріями оцінювання, покликання на основні та додаткові джерела, матеріали актуальних професійних кейсів для розбору, тести для самооцінювання, питання підсумкового контролю. Доступ до цих курсів цілодобовий, з будь-якої точки світу за наявності інтернету, а в реаліях воєнного стану — з укриттів Університету, пунктів незламності.

Не очевидно, але — факт, або як фізіологічні процеси впливають на адаптацію

Дослідники вказують, що успішність адаптації значною мірою залежить від адаптаційних резервів організму — здатності нервової системи гнучко перебудовуватися відповідно до нового ритму інтелектуальної праці. Рациональне поєднання розумової праці з фізичним відпочинком і повноцінним сном формує основу високої розумової працездатності та запобігає накопиченню хронічної втоми у першому семестрі. Наукові дослідження підтверджують, що здоровий сон і збалансоване харчування відіграють ключову роль серед складових успішної фізіологічної адаптації студентів до нових умов навчання. Рациональний режим харчування передбачає регулярність (прийом їжі в один і той самий час доби для формування умовних рефлексів), системність

(інтервал між прийомами їжі не більше 5–6 годин, а між вечерею і сном — не менше 1,5–2 години) і максимальне дотримання балансу нутрієнтів при кожному прийомі. Оптимальний розподіл добового раціону: снідати доцільно 25–30%, обідати 35–40%, вечеряти 20–25% калорійності, при цьому вечеря повинна відбуватися не пізніше за 1,5–3 годин до сну, оскільки калорійна їжа перед сном порушує його якість. До прикладу, в усіх корпусах Університету Грінченка є їдальні з різноманітними стравами та кав'ярні з напоями та канапками, десертами на будь-який смак, а в гуртожитках є обладнання для приготування їжі. Тобто студенти мають можливість забезпечити собі якісне та регулярне харчування як основу фізіологічної адаптації.

Повноцінний сон визначається дослідниками як один з найважливіших факторів, що забезпечує відпочинок організму загалом і безпосередньо впливає на адаптаційні резерви студента. Ключовою умовою фізіологічної адаптації є дотримання чіткого чергування навчальних занять і відпочинку з урахуванням добових, тижневих і річних біоритмів організму — тобто студенту варто вибудовувати індивідуальний план, що враховує пікові періоди

розумової активності та періоди відновлення.

Численні дослідження підтверджують позитивний кореляційний зв'язок між рівнем фізичної активності студентів і показниками психоемоційного благополуччя, зниженням тривожності та стресостійкості. Біологічний механізм цього зв'язку пов'язаний із впливом фізичних вправ на організм, зокрема зниженням рівня кортизолу та підвищенням продукції серотоніну, дофаміну й ендорфінів, що безпосередньо впливає на настрій і мотивацію. Окрім того, чим вищий загальний рівень фізичної активності студентів, тим кращі показники психічного та фізичного здоров'я. Дослідження, проведене серед українських студентів під час воєнного стану показало, що різні види фізичної активності мають специфічний ефект: аеробні навантаження (швидка ходьба, танці) найефективніше знижують тривожність і стрес завдяки підвищенню рівня ендорфінів, силові тренування підвищують самооцінку та психологічне благополуччя, а йога і стретчинг найкраще послаблюють депресивні симптоми і покращують якість сну. Групові заняття фізичною активністю в університетському середовищі додатково сприяють соціальній підтримці, що особливо

цінно в реаліях сьогодення. В Університеті Грінченка є спортивні майданчики, тренажерні зали, критий басейн, спортивні гуртки та секції, що дозволяє не тільки здобувачам освіти, але й науково-педагогічним працівникам, киянам та ветеранам бойових дій проходити оздоровчі та реабілітаційні програми під керівництвом досвідчених фахівців.

Соціальний вимір студентського життя: комунікація з одногрупниками та викладачами

Комунікативна адаптація полягає в налагодженні ефективних соціальних зв'язків зі студентською групою та викладацьким складом і є одним із центральних компонентів соціальної адаптації. Опитування показують, що першокурсники зазвичай оцінюють якість взаємодії з викладачами загалом позитивно, однак саме встановлення контактів з одногрупниками та відчуття самотності у новому колективі залишаються найпоширенішою проблемою на початковому етапі. Дослідники підкреслюють роль академічної групи та куратора: куратор відіграє ключову роль на першому етапі адаптації, допомагаючи створити сприятливий психологічний клімат у групі. В Університеті Грінченка діє інститут кураторства з психологічними тренінгами, лекторіями, групами взаємопідтримки. Ця неформальна діяльність дозволяє уникнути криз між викладачами та групою, зробити їх взаємодію гармонійною та продуктивною.

Ефективність адаптаційного процесу значною мірою залежить від активної ролі куратора в розв'язанні конфліктів, які неодмінно виникають у процесі пристосування здобувача освіти до нового середовища; рекомендованими інструментами є метод інтроспекції (спостереження за власними думками, почуттями, емоціями та переживаннями), емпатії (здатність розуміти почуття, думки та емоційний стан іншої людини, ніби проживаючи її досвід і дивлячись на світ її очима) та логічного аналізу (встановлення причинно-наслідкових зв'язків, поділ складних процесів на прості, зокрема етапи, компоненти). Оптимізація соціального аспекту адаптації здійснюється завдяки зменшенню особистісної тривожності першокурсника внаслідок психологічно й педагогіч-

но зваженому супроводу, а також через надання першокурсникам можливості ініціативи та самостійного прийняття рішень. Саме тому велика увага приділяється студентському самоврядуванню.

Стресогенність нового середовища, у поєднанні з великим обсягом інформації та зниженою руховою активністю, є одним з провідних чинників, що ускладнюють адаптацію першокурсників. Синдром самозванця — стійке відчуття невідповідності власним досягненням і побоювання викриття «недостатньої компетентності» — долається через визнання його існування як першого кроку, після чого рекомендується робота з когнітивними спотвореннями через фактологічний аналіз власних досягнень (складання переліку років навчання, компетенцій і порівняння з колегами). Дієвими стратегіями є також поділ побоювань із близькими людьми чи психологом для отримання об'єктивного зворотного зв'язку та свідомо практика «привласнення» власних успіхів — пауза перед реакцією на похвалу замість автоматичного знецінення. В Університеті Грінченка діє соціально-психологічна служба підтримки та отримав визнання інститут координаторів, коли студенти старших курсів за власним бажанням долучаються до допомоги певній групі студентів, зокрема розповідають про свій досвід, діляться лайфхаками щодо підготовки до різних форм занять, успішного проходження практики, активного долучення до різноманітних наукових подій та дозволя. Молодь схильна шукати шляхи самореалізації завдяки неформальному лідерству, тому такий формат співпраці представників різних курсів є виправданим та має попит особливо в останні роки.

Інтеграція в нове соціальне середовище: комфорт чи мімікрія?

Соціальна адаптація також включає прийняття нормативно-правових вимог перебування у ЗВО, осмислене засвоєння норм моралі та культури академічного середовища, а за потреби — адаптацію до умов проживання в гуртожитку. У воєнних умовах дистанційна чи змішана комунікація ускладнює безпосередню взаємодію з викладачами й однолітками, що змінює характер соціальної адаптації і вимагає компенсаторних заходів з боку керівництва закладу освіти та

усіх його підрозділів. В Університеті Грінченка впроваджено такі курси, як «Я — студент», «Вступ до фаху» та «Лідерство служіння», мета яких інтенсифікувати всі типи адаптації першокурсників, зокрема психологічної, соціальної, професійної. Основні теми допоможуть розібратися з навігацією Університетом, поняттями академічної доброчесності та гендерної рівності, командним і тайм-менеджментом, роботою з навчальними е-платформами, філософією лідерства через допомогу іншим. Курс «Університетські студії» допоможе у складанні персональної «карти цілей» на перший семестр та розробці командних лайфхаків із подолання стресу під час першої сесії, розробці та реалізації реального командного соціального або благодійного мініпроєкту. Цікавими для першокурсників є тренінги на довіру та синергію, де успіх залежить від злагодженості дій кожного учасника, фасилітовані обговорення та рольові ігри для вирішення конфліктів і розкриття сильних характеристик кожного члена команди. Позанавчальна діяльність та заходи визнані науковцями

потужним інструментом соціально-психологічної адаптації: у неформальних умовах бар'єри спілкування зникають швидше, ніж у навчальному контексті. У нашому університеті щороку проходять конкурси «Ось ми які», «Містер і Міс факультету», профорієнтаційні заходи структурних підрозділів, до яких долучаються студенти, на Факультеті журналістики це — «LIME. Go to read!», «Нові в медіа», «Book Fashion», «SmartBlog», «Медіашкола Грінченка», іміджеві події, наприклад, «Пробіг під каштанами», професійні івенти «Донбас медіафорум», «Канські Леви» та інші.

Автор статті Яна Фруктова, кандидат психологічних наук, доцент кафедри журналістики та нових медіа Університету Грінченка, магістр психології, автор тренінгів адаптації для першокурсників; Поради від студради збирала Тетяна Поліщук, старший викладач кафедри реклами і зв'язків з громадськістю, тренер Медіахабу Університету Грінченка

Підведемо підсумки.

Узагальнені рекомендації від психолога містять такі пункти

Фізіологічний блок:

- Вибудуйте стабільний режим сну: лягайте і прокидайтеся в один і той самий час, забезпечуючи щонайменше 7–8 годин відпочинку, оскільки повноцінний сон є основою адаптаційних резервів організму.
- Дотримуйтеся регулярності харчування (4–5 прийомів їжі на день) з останнім прийомом за 1,5–3 години до сну, щоб уникнути порушень сну і травлення.
- Плануйте не менше 90 хвилин фізичної активності на тиждень, поєднуючи аеробні навантаження для зниження тривожності, силові вправи для підвищення самооцінки та стретчинг/йогу для покращення сну.
- Вбудуйте короткі активні перерви між навчальними блоками, щоб компенсувати зростання розумового навантаження і запобігти хронічній втоми.

Соціальний блок:

- Свідомо йдіть на контакт з одногрупниками через спільну позанавчальну діяльність — неформальна атмосфера значно знижує бар'єри спілкування порівняно з аудиторним форматом.
- У разі конфліктів застосовуйте емпатію та логічний аналіз ситуації замість уникнення — за потреби звертайтеся до куратора та координатора групи, психологічної служби, органів самоврядування, роль яких особливо важлива на початковому етапі навчання.
- Активно взаємодійте з викладачами поза формальними рамками занять (консультації, наукові гуртки) — це підвищує відчуття підтримки з боку академічного персоналу.

Психологічний блок:

- При виникненні синдрому самозванця складіть об'єктивний перелік власних досягнень у вигляді загальних та професійних компетенцій, порівнюючи їх із фактичними вимогами навчання, а не з суб'єктивними відчуттями.
- Підтримуйте навчальну мотивацію через постановку короткострокових досяжних цілей і свідоме відзначення власних маленьких успіхів протягом семестру.
- Не соромтеся звертатися до психологічної служби університету чи куратора за підтримкою — регулярні тренінги з опанування тривожністю та сесії з психологом визнані ефективним інструментом профілактики дезадаптації.
- В умовах воєнного стану плануйте резервні формати навчання і спілкування (офлайн/онлайн, корпоративна пошта, групи у соцмережах), аби мінімізувати вплив зовнішніх стресорів на адаптаційний процес.
- Не вимагайте від себе швидкої адаптації (фізіологічної, соціальної, професійної), все живе у світі витрачає на цей процес час та ресурс, і ви — не виняток. Втома є логічною та очікуваною, а от виснаження — не бажаним. Потурбуйтеся про себе та тих, хто поряд.

Наприкінці хочемо надати неформальні дружні поради від представників ради студентського самоврядування Факультету журналістики

Як першокурсникам найшвидше розібратися з навчальними платформами (e-learning) та внутрішніми правилами Університету Грінченка?

✍ Розібратися і з навчальними платформами, і з внутрішніми правилами Університету допоможуть викладачі, координатори, та, за потреби, помічники з ІКТ: вони радо все розкажуть і покажуть. Ви поступово отримуватимете доступ до електронного курсу з предметів, які будуть у кожному семестрі, не хешуйте ними, адже там ви знайдете матеріали, які допоможуть опанувати навчальну дисципліну. Та у випадку з е-навчанням, як би добре не пояснювали, що і як працює, найшвидший спосіб усе опанувати — почати цим користуватися й у процесі ставити багато-багато запитань.

Анастасія Івлєва, помічник декана Факультету журналістики з ІКТ, бакалавр з журналістики ОП «Видавнича справа та редагування».

Якої помилки, на вашу думку, припускаються першокурсники в першому семестрі та як її уникнути?

✍ Часто першокурсники хапаються за все підряд, а особливо за роботу, щоб стати більш самостійними. Все-таки я рекомендую приділити цей час навчання та студентському життю, адже 1 курс найбільш насичений своєю новизною в усьому: знаннями, заходами, емоціями. Не варто це втрачати через роботу.

Юлія Пукаленко, студентка 3 курсу ОП «Реклама і зв'язки з громадськістю», голова Ради студентського самоврядування Факультету журналістики.

✍ Першокурсники часто занадто сильно переживають, що їх можуть відрахувати, тому вони одразу починають надто багато працювати. Я би порадила розслабитись.

Єлизавета Доброленська, студентка 3 курсу ОП «Міжнародна журналістика», представник студентства у Вченій раді Університету Грінченка.

Першокурсники часто бояться ставити запитання, коли чогось не розуміють. Краще одразу уточнювати незрозуміле, щоб потім не мати проблем із навчанням.

Аліна Юрченко, студентка 2 курсу ОП «Реклама і зв'язки з громадськістю».

Як ефективно розподілити час, щоб устигати закривати модулі й не вигоріти вже до першої сесії?

✍ Моя порада — записувати всі завдання, щоб бачити їх наочно та одразу робити їх у вільний час. Деякі завдання можна робити наперед, адже вони є в електронному курсі.

Аліна Вітер, студентка 3 курсу ОП «Міжнародна журналістика».

Як поєднувати навчання з івентами, волонтерством та стажуванням без шкоди для оцінок?

✍ Варто заздалегідь планувати тиждень і не брати на себе більше, ніж реально встигнути. Навчання краще залишати пріоритетом, а івенти, волонтерство та стажування підлаштовувати під вільний час.

Аліна Юрченко, студентка 2 курсу ОП «Реклама і зв'язки з громадськістю».

✍ Поєднувати і все-таки ставити навчання на 1 місце, далі вже — івенти, волонтерства і стажування. Навчання повинне залишатися базою, а все інше — доповненням. Для того аби уникнути вигорання з тим, що «ти всюди», треба обов'язково лишити вечір або два без активностей, щоб просто відпочити.

Валентина Похла, студентка 2 курсу ОП «Реклама і зв'язки з громадськістю».

Як долучитися до проєктів Студради, якщо ти соромишся або ще нікого не знаєш на факультеті?

✍ Головне не боятись. Буде набір і ви з легкістю зможете подати свої ідеї. Треба спробувати, щоб потім не жалкувати про втрачену можливість.

Валентина Похла, студентка 2 курсу ОП «Реклама і зв'язки з громадськістю».

Головна порада собі-першокурснику з висоти вашого нинішнього досвіду.

✍ Показуй себе одразу собою. Важко бути такою як є перед усіма, але це варто зробити, щоб одразу відсіяти не тих людей.

Аліна Юрченко, студентка 2 курсу ОП «Реклама і зв'язки з громадськістю».

✍ Нічого не боятись. У тебе все вийде!

Юлія Пукаленко, студентка 3 курсу ОП «Реклама і зв'язки з громадськістю», голова Ради студентського самоврядування Факультету журналістики.

І наостанок три речі, які обов'язково треба зробити в університеті в перший місяць навчання:

- ✍ бути собою і потоваришувати зі своїми однокурсниками,
- ✍ долучитися до «ОМЯ» (фестиваль першокурсників «Ось ми які!»)
- ✍ з'їсти хот-дог в ідальні корпусу №1.

«Незважаючи на те, що йде війна, Університет розвивається», — вважає проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи Університету Грінченка Олексій Жильцов

Розкажіть про загальні підсумки вступної кампанії 2026 року для Університету? Чи вдалося виконати заплановані показники набору?

У цілому хочу сказати, що вступна кампанія відбулась. Для Університету Грінченка вона була позитивною — більшість поставлених завдань виконано. З низки позицій можна було зробити кращий вступ, але об'єктивні обставини далися взнаки. Особливо питання безпеки, які загострилися останні місяці, спричинили те, що деяка частина потенційних вступників вступила не в Києві, а на заході країни. Водночас, за остаточними показниками набору на фахового молодшого бакалавра, бакалавра і магістра ми маємо різницю в 5 %, порівняно з минулим роком.

Які спеціальності та освітні програми продемонстрували найбільший попит серед вступників, а де спостерігається зменшення кількості заяв і зарахованих?

Сказати, що якість змінилась парадигма вступу на освітні програми, не можу: вона в воєнні роки зберігається стабільною, але деякі позиції посилюються, деякі стають менш актуальними. Наприклад, на всі програми, що мають відношення до психології, набір збільшився. І це природний процес, тому що всі відчувають, що ця професія в майбутньому буде дуже потрібна. Абсолютно вибрані всі місця на освітню програму, яка пов'язана з фізичною реабілітацією (ОП «Фізична терапія, ерготерапія»).

Почався зріст показників набору на спеціальності, які пов'язані з соціальною роботою: швидше за все, вступник теж розуміє, що соціальний робітник буде дуже затребуваний у післявоєнній Україні. Ситуативно збільшився набір до магістратури на педагогічні спеціальності. Це, ймовірно, пов'язано з тим, що люди з не-

педагогічною освітою, які працюють в закладах освіти, зрозуміли, що без диплому неможливо далі працювати. Проте не виконано регіональне замовлення на ОП «Музичне мистецтво», чому також, мабуть, є об'єктивні пояснення.

Не виконане регіональне замовлення на фізичне виховання в магістратурі. Вступники, які закінчили бакалаврат, переорієнтувались на інші освітні програми і вирішили не продовжувати здобувати освіту для роботи в школі вчителем фізичної культури. Помірним був набір у цьому році на комп'ютерні науки. Насамперед ми пов'язуємо це з розвитком штучного інтелекту. У суспільстві до певної міри сформувалось неправильне розуміння, що штучний інтелект зможе замінити цих фахівців. Думаю, що шляхом професійної діяльності, невеликих змін в освітніх програмах, ми надалі зможемо виправити цю ситуацію.

Чи плануються зміни в освітніх програмах за результатами цього річного набору та з урахуванням рекомендацій стейкхолдерів, роботодавців і студентів?

Університет проробив велику роботу за воєнні роки. І я можу сказати, що в минулому році ми завершили на 100% змістове оновлення всіх освітніх програм в університеті. Це пов'язано з воєнним і повоєнним станом. Тобто в освітні програми внесені такі зміни, які відображають, як змінюється суспільство під час війни, як має працювати вчитель в класі під час війни, що має робити вихователь, коли звучить сигнал повітряної тривоги, яким має бути психолог, яким має бути кризовий психолог. Крім того, внесено низку змін, пов'язаних із захистом вітчизни, на сьогодні пропонується дисципліна «Основи національного спротиву».

Це був ще один виклик, який поставлений перед закладами вищої освіти, тому що організувати якісну підготовку за цією освітньою компонентою дуже непросто. Організація викладання цієї дисципліни пов'язана з наявною матеріально-технічною базою. Зазвичай навчання має відбуватися на полігонах, в закладах воєнного спрямування. Але за постановою Кабінету міністрів цю освітню компоненту мають вивчати абсолютно всі здобувачі, що вступили на перший курс.

Відповідно до наявних норм і потреб, відповідно до об'єктивної необхідності освітні програми змінюються щорічно. Деякі з них можуть закриватись взагалі, натомість можуть відкриватись абсолютно нові. У деяких з них зміни торкнуться вибіркового блоку.

Освітня програма — це як живий організм, який змінюється кожен рік, залежно від того, які вимоги до неї виникають у суспільства, у роботодавців, в академічній спільноті, у здобувачів. Тому не буває такої програми, яка за рік не набула хоча б якихось змін. Цьогорічна вступна кампанія нічого в цьому плані не змінить. Імовірно, вступ тільки розставить акценти, до яких освітніх програм треба повернути більше уваги, де попрацювати над змістом, для того, щоб вони стали більш привабливими для здобувачів, які в наступному році будуть їх обирати.

Як змінився контингент студентів порівняно з минулим роком? Які тенденції Ви вважаєте найбільш показовими?

Сьогоднішній здобувач — той, який прийшов на перший курс і особливо той, який прийшов на перший рік навчання в магістратурі — це справжній український здобувач. Це ті юнаки й дівчата, які не виїхали з України, маючи на це всі можливості, які обирають Україну для сьогоднішнього і для майбутнього життя. Це абсолютно вмотивовані на навчання молоді люди, які здебільшого чітко розуміють, чому вони обирають ту чи іншу освітню програму для свого життя і під час війни,

і після того, як війна закінчиться. Сьогодні, мабуть, серед студентів уже немає таких, які ще не вирішили, чи продовжувати навчання в Україні, чи їхати за кордон. Ті, хто сьогодні прийшов в Університет Грінченка, який має вагому національну складову, — це проукраїнські здобувачі, люди, які націлені на перемогу і на розвиток України.

Ще одна тенденція: збільшилась кількість вступників з особливими потребами, значно зросла кількість вступників пільгових категорій, зокрема, на жаль, це діти загиблих учасників бойових дій. У разі збільшилась категорія дітей-учасників бойових дій. Водночас збільшується категорія дітей-інвалідів, дітей, які залишилися без батьківського піклування. Виникає питання, чому їх кількість у нашому університеті зростає? Тому що це простір, пристосований для навчання людей з особливими потребами. У нас, наприклад, на Факультет журналістики вступив хлопець, який має ваду слуху. І ми знали про те, що він вибрав наш заклад ще задовго до початку вступної кампанії, бо познайомилися з ним на Дні відкритих дверей. На Факультеті суспільно-гуманітарних наук традиційно є вступники, які мають суттєві вади зору.

Результати вступної кампанії в Університет Грінченка у 2026 р.

всього вступників: молодші бакалаври — 350
бакалаври — 1723
магістри — 721
з них по Києву — близько 50 %
по Київській області — 16 %.

Відмічено зростання кількості заяв з 1-2 пріоритетом.

Незмінний відсоток вступників-хлопців — майже 21 %

У закладах загальної середньої та професійно-технічної освіти продовжить викладатися і буде вдосконалено предмет «Захист України». У закладах фахової передвищої та вищої освіти запроваджується обов'язкова дисципліна «Основи національного спротиву» — гнучка, сучасна, адаптована до умов сьогодення, із залученням фахових інструкторів з бойовим досвідом і відповідною матеріально-технічною базою.

Вони приходять в Університет Грінченка, тому що знають, що в нашій бібліотеці є принтер, який друкує шрифтом Брайля, що в нас вже є досвід навчання таких студентів.

У нас традиційно є певна частка здобувачів на візочках, і в цьому році це не новина, але в цьому році на візочках приїхали ті люди, які були на фронті в тому числі. Усе це відбувається тому, що кожний корпус Університету достатньо обладнаний для пересування цих людей: працює ліфт, є можливість переміститися з ліфту в укриття, а також створені психологічні умови для навчання таких здобувачів. І взагалі атмосфера, яка в Університеті, є сприятливою для навчання цих категорій — ми над цим працюємо постійно.

Як Університет планує реагувати на демографічне скорочення контингенту та конкуренцію між ЗВО за вступника?

Як математик за своїм фахом покладаюся на мову цифр. Враховуючи, що набір абсолютно порівняний з минулим роком, можу сказати, що Університет цей набір витримав. На сьогодні ми не відчули суттєвого зменшення вступників. Зрозуміло, що не можна жити у своїй інформаційній бульбашці й не готуватись до наступних років, бо ми бачимо, яка кількість майбутніх здобувачів виїжджає, скільки готуються дистанційно для вступу в інші країни. До певної міри є перехід. Ми знаємо, що буде один рік, коли буде дуже мало випускників із закладів загальної і середньої освіти. Але ми намагаємося своєю профорієнтаційною роботою, роботою з коледами, з освітніми установами, які готують фахового молодшого бакалавра, налагоджувати контакти для того, щоб прожити той рік, коли традиційних випускників загальноосвітніх шкіл буде менше, ніж зазвичай.

Чи торкнуться зміни викладацького складу? Наприклад, чи передбачаються зміни в підходах до формування та розподілу навчального навантаження викладачів? Зокрема, як буде перерозподілено навчальне навантаження між кафедрами та викладачами з урахуванням поділу на наукових і педагогічних працівників?

Це дуже складне питання для закладів вищої освіти, особливо для вирішення в умовах воєнного стану. Ми маємо закони, постанови, але здебільшого Університет залишається сам на сам у вирішенні цих питань. І зміни, які повинні відбутись у ЗВО, мабуть, не дуже залежать саме від абітурієнтів. Вони мають відбутись в головах науково-педагогічних і педагогічних працівників і в тих нормативних документах, які обумовлюють роботу цих людей. Наприклад, людина має вибрати, ким вона буде далі: науково-педагогічним чи педагогічним працівником.

Ми ще чекаємо оновлення ліцензійних вимог: як це буде враховано, чи не постраждає людина, яка перейде в педагогічні працівники щодо забезпечення її прав на життя, чи чоловіки, які мають науковий ступінь і стануть педагогічними працівниками, залишать за собою право на відстрочку, чи не буде якихось пенсійних змін. На всі ці питання ще немає остаточної відповіді. Це вносить якусь непрозорість і не працює на покращення атмосфери.

Водночас Університет розробив певні алгоритми, рекомендації, щоб люди, принаймні, спробували зрозуміти, який тип посади обирати. Ми підійшли до цього дуже виважено. Сьогодні ми пропрацюємо з кожною людиною індивідуально, в якому розряді вона залишиться — науково-педагогічна чи педагогічна, залежно від її уподобань, займатися наукою чи не займатися.

Але єдине, що можемо сказати точно: ми виконуємо Закон України про вищу освіту, відповідно до якого навчальне навантаження кожного науково-педагогічного працівника не перевищує 30 відсотків від загального навантаження, а наукове є не меншим від 30 відсотків відведеної кількості годин на навчальний рік. Усе це відображено в індивідуальних планах, і відповідно до цього люди виконують роботу.

Університет покроково розробляє нормативну документацію: є документи, які чітко визначають, яка кількість годин відводиться на той чи інший вид і навчальної, і наукової роботи, що дозволяє нашим викладачам доволі прозоро бачити ту ситуацію, яка виникає з розподілом на педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Як організовано формування академічних груп після завершення вступної кампанії? Чи є критерії щодо мінімальної/оптимальної чисельності груп?

Традиційно у нас академічна група формується з 25-30 людей.

А якщо робочою програмою передбачено лабораторні заняття, то група ділиться на підгрупи. У нас є «Положення про організацію освітнього процесу», в якому чітко зазначено, що група — це 25-30 осіб, підгрупа 12-15.

У положенні про вибіркові дисципліни чітко регламентовано, як відбувається формування груп або підгруп для вивчення тієї чи іншої вибіркової дисципліни. Тобто є можливість інколи навчатися і в малокомплектній групі, але кожен раз це вирішується відповідно до специфіки дисципліни і до того, який набір здобувачів обирає цю дисципліну. Доволі часто — індивідуально.

От, скажімо, на освітню програму набрали недостатню кількість здобувачів, і все одно буде сформована така група. У положенні про вибіркові дисципліни чітко зазначено, що якщо за тією чи іншою спеціальністю академічна група є малочисельною, то і вибіркові дисципліни, яку вони вибирають, можна вивчати в цій малочисельній групі.

Наприклад, ми сьогодні набрали математиків 6 здобувачів. От коли вони будуть робити свій вибір для вибірових дисциплін, то, обравши ту чи іншу дисципліну, вони в кількості 6 людей і будуть її вивчати, оскільки ця вся група зголосилася на вивчення тієї чи іншої дисципліни. Водночас Університет доволі гнучкий у цьому питанні, і, враховуючи, що у нас дуже розвинена цифрова інфраструктура, є дистанційні курси, в окремих випадках можуть бути прийняті рішення про вивчення тієї чи іншої дисципліни в дистанційному форматі, і тут вже кількість здобувачів не є вирішальним фактором для прийняття того чи іншого рішення.

Як малочисельні групи студентів вплинуть на навчальне навантаження і заробітну плату викладача?

У кожного викладача є навантаження, є розмір посадового окладу і відповідні надбавки, які люди одержують за ступінь, за звання, і, якщо навчальне навантаження сформовано, то кількість здобувачів в групі вже принципово не впливає на оплату праці. Інше питання, яка кількість годин для малокомплектних груп може плануватись, зрозуміло, що деякі види навчального навантаження можуть набувати змін, наприклад, кількість лекційних годин може трансформуватись у кількість

консультаційних годин, таке може бути, але сказати, що заробітна плата викладача залежить від наповненості групи, такого не буває.

Які пріоритети навчально-методичної роботи Університету на 2026/2027 навчальний рік? На чому, на Вашу думку, варто зосередити увагу деканатам і кафедрам?

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка відповідно до законодавства має Стратегію розвитку. Університет приділяє багато уваги стратегічному плануванню, тому що саме цей план задає рух університету, динаміку його просування. Ця стратегія формується на п'ять років, наразі чинна стратегія розвитку на 2023-2027 роки. Кожний рік під стратегію розвитку формується план роботи Університету. Це велика робота, яка здійснюється на факультетах, а потім узагальнюється. Щось виноситься на загальноуніверситетські заходи, щось залишається на рівні факультетів.

Але основне те, що всі ці заходи підпорядковані стратегічним цілям, стратегічним напрямкам. Тільки таким чином ЗВО може залишатись серед перших. А наш Університет, якщо говорити про рейтинги, постійно покращує свої позиції. Незважаючи на те, що в цьому році частина здобувачів обирала для вступу навчальні заклади на заході України, Університет залишився в десятці закладів вищої освіти в місті Києві.

Що ж до навчально-методичної роботи на цей рік, то вона описується дуже простим словом — цифра. Цифра і цифровізація. На жаль, сьогодні ворог не дає нам здійснювати очний формат навчання, хоча Університет абсолютно готовий для такого формату навчання: у нас гарно облаштовані укриття, в укриттях є умови для навчання, але психоемоційний стан людей до певної міри не дозволяє сьогодні прийняти рішення про очне навчання. А перехід в дистанційний формат має на увазі два режими — онлайн-режим і режим асинхронного навчання.

Та кількість тривог, яка була впродовж, наприклад, вересня, не дозволяє проводити синхронне навчання в онлайн-форматі. Якщо ми говоримо про методичне забезпечення, то ми маємо говорити, перш за все, про якісне методичне забезпечення цифрового контенту, цифрового ресурсу, який спрямований від викладачів до здобувачів, які роблять освітній процес, з одного боку, дуже гнучким, з іншого боку, доволі якісним. Тобто сьогодні в Університеті йде постійна робота над підвищенням якості цифрового середовища, яке дозволяє Університету не втрачати зв'язок зі здобувачем з першого до останнього курсу.

Науково-методичний центр цифровізації освіти постійно, кожен день продукує якісні нові речі, і, крім тренінгів, навчань, які відбуваються в очному форматі і в онлайн-форматі, на цифровій

платформі, в цифровому кампусі Університету, є дуже багато матеріалів, які можна самостійно передивитись працівнику Університету, викладачу, педагогу, для того, щоб покращити свою цифрову грамотність, і є цілі служби, які допоможуть у створенні цифрового контенту, тому тут тільки бажання викладача.

Насамкінець хочу наголосити, що, **незважаючи на те, що йде війна, Університет розвивається: у цьому році відкрито 14-й факультет — Факультет здоров'я людини**, це пов'язано з тим, що рішенням Київської міської ради до складу Університету увійшов Медичний коледж, і це потягнуло за собою трансформацію безпосередньо у ЗВО. На цьому факультеті було створено три нові кафедри: кафедра громадського здоров'я, кафедра терапії та реабілітації, кафедра соціальної роботи та консультування. Це дуже суттєвий крок розвитку, тому що Університет позиціонує себе як класичний, а наявність медичних спеціальностей в такому університеті обов'язкова. У нас була тільки спеціальність реабілітація, зараз ми працюємо над освітньою програмою, пов'язаною з громадським здоров'ям, і я вважаю, що це дуже гарний здобуток, не зважаючи на війну.

*Підготували: Олена Даниліна,
редактор рубрики «Вечірні розмови»,
Надія Фіголь,
шеф-редактор газети «Вечірній Київ»*

Від конфіскованого номера до університетської редакції: «Вечірній Київ» як столітній свідок історії міста

17 вересня 2026 року, попри нічні та ранкові обстріли, в серці столиці, у вестибюлі метро на «Золотих воротах», відбулося відкриття фотовиставки, присвяченої 120-річній історії газети «Вечірній Київ». Історія цього медіа — це неперервна лінія пульсу одного видання. Це історія київської вечірньої преси, яка починалася з заборони, проходила через радянський партійний контроль, пережила «гласність», боротьбу за незалежність, кризу друкованих медіа й знайшла нову форму в поєднанні сайту та університетської друкованої газети.

Неромантична історія початку

6 червня 2024 року кияни знову побачили на папері назву — «Вечірній Київ». Перший номер відродженої друкованої версії вийшов на 36 шпальтах, підготовлений за участю викладачів і студентів Факультету журналістики Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. Повернення культової друкованої версії не означало повернення в минуле. Сайт vechirniy.kyiv.ua продовжив працювати в структурі комунального підприємства «Київінформ», яке юридично володіє брендом, Університет Грінченка одержав право видавати друковану газету як окремий медійний і освітній проєкт. Саме ця подвійна конструкція: швидкий онлайн-ресурс і розлога аналітична друкована версія — нетиповий симбіоз класики та інновацій, який визначає ребрендинг «Вечірнього Києва» 2024-2026 років. Новий етап представлено на «шпальтах» цифрової версії медіа vechirniy.kyiv, освітніх проєктах країни, з найвідоміших — uk.wikipedia, encyclopediaofukraine, столиці — vechirniy.kyivuk.wikipedia, tykiviv.journlib.univ.kiev, студентських — slovopys.kubg.edu, на сайті Університету, зокрема сторінці fj.kubg.edu, в бібліотеках столиці та області.

Для розуміння витоків видання варто почати не з романтичної легенди про «газету, що завжди була з містом», а з факту, який сам собою є красномовним: перший київський вечірній номер, з яким пов'язують символічну генеалогію бренду, було конфісковано.

21 грудня 1905 року за старим стилем, або 3 січня 1906 — за новим, у Києві вийшла російськомовна «Вечерняя газета». Її перший номер містив інформацію про події

революції 1905 року. Через демократичний, як оцінювали його тоді, зміст наклад конфіскувала царська влада, а видання закрили. Цей епізод зафіксовано в «Енциклопедії Сучасної України» та ретроспективних довідках про київську пресу. «Вечерняя газета» 1906 року не була редакцією, що почала систематично випускати українськомовний «Вечірній Київ» у 1951-му. Між ними — десятиліття революцій, воєн, боротьби за незалежність, закриттів і нових медійних проєктів. Тому дату 3 січня 1906 року коректно називати символічним початком бренду та міської традиції вечірньої газети, але не початком безперервного існування сучасного видання. Утім, сама ця дата важлива: вона нагадує, що київська преса від перших своїх кроків була пов'язана не лише з культурою міста та новинами про мистецькі заходи, а й — з політичною напругою та цензурою.

У ретроспективній радянській генеалогії «Вечірнього Києва» фігурують кілька видань: «Комунар», перший номер якого вийшов у Києві 21 лютого 1919 року; «Вечерний Киев», що виходив у 1927-1930 роках, та «Більшовик» 1932-1939 років. Універсальна радянська енциклопедія подавала цю послідовність як передісторію видання, однак сучасному читачеві варто бачити тут саме інституційно-ідеологічну спадкоємність міської преси, а не одну незмінну редакцію. Радянська газетна система не була вільним ринком медіа. Назви, засновники, мови видання, керівники і тематичні пріоритети залежали від партійно-державної вертикалі. Тож «родовід» через «Комунар», «Вечерний Киев» і «Більшовик» показує, як місто раз по раз отримувало свій вечірній газетний майданчик, але не скасовує відмінності між цими виданнями.

Голос столиці

Документований початок сучасного україномовного «Вечірнього Києва» датується 1 червня 1951 року. Газета виходила шість разів на тиждень і була органом Київського міського комітету Комуністичної партії України та міської ради. Такий статус пояснює її подвійне призначення: вона мала бути водночас каналом офіційної політики та щоденним довідником великого міста. Вечірня газета жила ритмом столиці. Її автори писали про транспорт, житлові проблеми, торгівлю, комунальне господарство, культурні події, роботу підприємств, листи читачів. У місті, де телевізор ще не був повсюдним, а ранкові газети виходили з іншим темпом, вечірній номер міг реагувати на те, що сталося протягом дня. Ця близькість до повсякденності стала однією з причин читацької популярності видання. Проте не варто плутати міську конкретику з незалежністю. У радянській редакційній моделі існували чіткі межі дозволеного: газета могла критикувати недбалість ЖЕКу, чергу в магазині чи невихованість чиновника, але не могла вільно ставити під сумнів партійно-державну систему, яка ці проблеми продукувала.

У 1950-х у редакції працював Остап Вишня. Сам факт його присутності додавав газетному голосу літературної ваги, але водночас демонстрував, яким важливим жанром для масового міського видання був фейлетон. У номері від 12 листопада 1951 року письменник описував складні стосунки киян із «Київенерго» — повсякденну комунальну проблему, подану сатирично, через визнання для міста ситуацію. Це був не просто гумор: фейлетон дозволяв публічно назвати те, що дратувало читача, в обхід цензури тих часів.

Одним із редакторів цього періоду був Святослав Іванов, який очолював «Вечірній Київ» у 1956-1962 роках. Повний перелік головних редакторів видання за радянських часів потребує наразі окремої архівної роботи.

«Поза політикою», але — з містом

У радянському Києві «Вечірній Київ» був прикладом того, як офіційна преса могла бути водночас контрольованою і справді потрібною читачам. Її сила полягала не у свободі політичної дискусії, якої не існувало, а у здатності бути інструментом міського щоденного зв'язку: скарга читача могла перейти в газетну публікацію, а публікація — в реакцію районної чи міської влади. Ця система спрацьовувала не завжди. Газетні рубрики про листи, право, побут, благоустрій і проблеми районів, створювали відчуття участі містян у житті Києва. Водночас, рамку для редакції визначала партія: офіційна інформація не підлягала сумніву, небезпечні теми замовчувалися, а межі критики встановлювалися не журналістськими стандартами, а політичними доцільністю. Показово є і кар'єра Олександра Швеця, якого іноді помилково називають головним редактором «Вечірнього Києва». Насправді ж у 1982-1992 роках він пройшов у виданні шлях від завідувача відділів фейлетонів, листів і права до відповідального секретаря та заступника головного редактора.

Наприкінці 1970-х радянська політика обмеження зростання україномовної преси вдарила й по «Вечірньому Києву». За даними «Encyclopedia of Ukraine», до 1980 року його наклад скоротився

до 200 тисяч примірників. У 1985 році головним редактором став Віталій Карпенко. Він очолював газету тривалий період — понад 15 складних доленосних для України років. Саме з його іменем пов'язують перехід «Вечірки» від відносно передбачуваної радянської міської газети до одного з найвпливовіших київських майданчиків доби перебудови.

Пів мільйона голосів

Наприкінці 1980-х «Вечірній Київ» перетворився на одну з газет, через яку кияни вчилися читати між рядками, а згодом — читати вже без звичних радянських обмежень. Гласність не скасувала цензуру миттєво, але розширила простір для тем, які десятиліттями були заблоковані. 1 грудня 1988 року газета опублікувала матеріал Олександра Швеця «Тасманиця дарницької трагедії». Текст було присвячено Биківні — місцю масових поховань жертв сталінського терору. Для киян це була не просто історична стаття: вона ламала багаторічну офіційну версію, за якою поховання приписували нацистським окупантам. Бібліографічні та історичні джерела фіксують дату, номер і сторінку публікації: 1 грудня 1988 року, № 274, сторінка 2. «Вечірній Київ» став не лише віддзеркаленням перебудови, а й її рушійною силою. Газета підтримувала національно-демократичне пробудження, висвітлювала діяльність Народного руху України, а 1990 року стала незалежним від партії виданням. Дослідження феномену «Вечірного Києва» кінця 1980-х фіксує наклад 576 тисяч примірників уже незалежної від партії газети.

Чорнобиль як тест для преси

Найважчий тест для радянської міської газети настав не

в часи гласності, а 1986 року — після аварії на четвертому енергоблоці Чорнобильської АЕС. Вибух стався 26 квітня. Кияни отримали першу газетну згадку лише 28-29 квітня: це була коротка замітка на останній сторінці «Вечірного Києва», яка не передавала ані масштабу катастрофи, ані реального рівня небезпеки. Радянська влада й спецслужби віднесли відомості про аварію до секретних. За таких умов редакція не мала можливості попередити читачів про усі ризики, які чатують на читачів. Згодом чорнобильська тема ставала ширшою. У фондах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України збереглися бібліографічні відомості про публікації «Вечірного Києва» 7, 15, 16 травня та 23 серпня 1986 року.

Від шпальт газети до сторінок цифрового медіа

На зламі століть «Вечірній Київ» пережив чергову зміну поколінь журналістів. У 2000-х паперова газета дедалі відчуженіше залежала від бюджетних, управлінських і ринкових обставин. Друкована преса втрачала рекламні доходи та молодшу аудиторію, а новини швидше переходили до сайтів, соціальних мереж і мобільних екранів. Для міського комунального видання це означало ще одну суперечність: воно мало інформувати громаду, але водночас залишалося залежним від засновника і міської політики. В окремих архівних номерах 2016-2018 років у вихідних даних зазначено: в. о. головного редактора — Максим Філіппов, загальний наклад — 96 тисяч примірників. 29 листопада 2018 року Київрада рішенням № 224/6275 перейменувала КП «Вечірній Київ» на КП «Центр публі-

чної комунікації та інформації». Регулярний друкований випуск газети припинили; далі бренд існував насамперед в онлайн-форматі та в поодиноких тематичних спецвипусках. «Бібліографи» вечірки радять не розглядати цей момент як «смерть газети». Ймовірно, це було завершення однієї її інфраструктури: щоденного або регулярного масового паперового видання. Назва, архів, сайт, журналістська пам'ять і потреба міста в локальній інформації нікуди не зникли — вони перейшли в іншу форму.

Повернення культової версії

25 квітня 2024 року Національна рада з питань телебачення і радіомовлення зареєструвала Київський столичний університет імені Бориса Грінченка суб'єктом у сфері друкованих медіа для випуску газети «Вечірній Київ». У протоколі регулятора зафіксовано назву видання, його вид — газета — та ідентифікатор медіа R30-04987. 6 червня 2024 року вийшов перший номер відродженої друкованої версії. Його поява була не простим відновленням традиційної комунальної газети: редакційну роботу взяв на себе Факультет журналістики Університету Грінченка, до підготовки матеріалів залучено викладачів-практиків та студентів і випускників. Друк і верстку забезпечує університетський навчально-методичний центр видавничої діяльності. Нова редакційна модель прямо поєднує професійну роботу з навчанням майбутніх журналістів. Це не симулятор редакції, а реальне медіа з реальним іменем, аудиторією та історичною відповідальністю.

Сучасна структура виглядає таким чином: КП «Київінформ» юридично зберігає бренд і підтримує онлайн-ресурс; університетська редакція створює друковані випуски. У першому відродженому номері представниця КМДА Мирослава Смірнова назвала «Київінформ» юридичним власником бренду та зазначила, що сайт продовжують наповнювати його редактори, тоді як педагогічний колектив і студенти працюватимуть над паперовою «Вечірньою». Ця гібридна модель конвергентного медіа містить як можливості, так і — ризики. Історія «Вечірного Києва» вже на-

вчила: міське медіа стає справді потрібним тоді, коли здатне бути ближчим до читача, ніж до свого засновника. Саме тому редакції обох форматів медіа намагаються гнучко реагувати на виклики сьогодення та закривати строкаті інформаційні потреби читачів, зокрема: новини — оперативні події столиці та області; війна — ситуація на фронті, наслідки атак та хроніки протистояння; місто — життя столичних громад, інфраструктура, транспорт і комунальні послуги; влада — рішення Київської міської державної адміністрації та міської ради; ЗСУ / тероборона — герої нашого часу, допомога армії; інтерв'ю — розмови з діячами культури, військовими, експертами та посадовцями; блоги та досє — авторські думки, аналітика та інформація про ключових осіб; фото / відео / архів — візуальний контент та історичні матеріали; поради по-київськи — анонси подій, рекомендації щодо безпеки під час повітряної тривоги, налагодження рутини в часи блекаутів, осіннього загострення ментальних станів, професійного вигорання, дистанційного навчання та віддаленої роботи та інших актуальних проблем киян та гостей столиці.

Перший номер газети констатував історичні події минулого століття, новітні — виходять у країні, що бореться за право залишатися незалежною. Між цими двома паперовими версіями — історична прірва. Одним з першочергових завдань відродженого медіа є відновлення історичної пам'яті та зв'язок між поколіннями киян та нових жителів столиці, які втратили свої домівки та мають бажання прорости корінням у ґрунт столичних пагорбів та стати активними учасниками життя міста. Місту й досі потрібне медіа, яке говорить з ним його мовою, тому що дозволяє побачити за офіційним приписом зміни в долі реальної місцини, людини, спільноти, за міською проблемою — відповідального, а за терміновою новиною — артефакт сьогодення, який варто зберегти як свідчення про реалії буття прашурів для нащадків. Змінюються редактори та автори видання, але місія залишається незмінною. Далі обов'язково буде...

Яна Фруктова,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри журналістики
та нових медіа
Університету Грінченка

«Тому я тут...»

У людей завжди є вибір: жити цікаво і з користю для суспільства або все життя нарікати, як все навкруги сіро і буденно. Щоб бути успішним, а значить — потрібним, мало про це говорити, головне — щось для цього повсякчас робити і поповнювати знання про улюблену справу й удосконалювати майстерність. Цього разу будемо розмовляти із колишнім студентом Київського столичного університету імені Бориса Грінченка **Андрієм Ходьковим**, який реалізував себе як особистість, професіонал своєї справи.

Андрію, кілька слів про себе. Де працюєш, здобутки: фотовиставки, авторські фото у мас-медіа.

Наразі працюю в інформаційній агенції «Українські Національні Новини» (УНН) фотокореспондентом з липня 2026 року. До цього працював в інтернет-виданні «Апостроф.ua». Виконую функції фотожурналіста оперативних новин, фіксування злочинів росії на території України. Головне завдання — зйомка результатів ракетних ударів по цивільних об'єктах.

Також мої фото потрапляли до Forbes, CNN, The New World, BBC та інших світових таблоїдів.

Чому саме фотографія? Що стало поштовхом, причиною такого вибору?

Світ фотографії заворожує, щоразу відкриваєш для себе новий погляд на здавалося б уже досліджену вздовж і впоперек дійсність. Фотографія з тобою на усе життя з того першого дотику до камери, дякуючи їй, бачиш світ інакше, фіксуєш красу навколишнього світу. Зараз доводиться фотографувати важкі миті нашого життя: злочини проти людяності, місця прильотів ворожих дронів, ракет по українських містах. Мушу констатувати, що з початком повномасштабної

війни України з росією, прекрасного стає все менше. Тепер доводиться фотографувати і фіксувати прояви сучасного життя у найогидніших речах: знищені будинки, дитячі садочки, лікарні, вбитих і постраждалих від ударів ракет і дронів дорослих і дітей, літніх людей, жінок. Світ не завжди готовий сприймати натуралістичні кадри, відтак доводиться дещо стримано знімати з творчим підходом — руйнації, смерті, знедолені життя — все те, що ми коротко зараз називаємо війна. Усе це роблю тільки, щоб вкотре нагадати світу про те, що відбувається в Україні.

Які головні сюжети, теми фоторобіт? Можливо, у вас з'явилися авторські проекти?

Останні роки сюжет один — «Життя під час війни». Куди б ти не пішов, відбитки війни знаходять тебе самі. Протитанкові іжаки, колючий дріт та понівечені будинки стали новими міськими пейзажами. Щодо авторських проектів поки що не готовий говорити, але я думаю з часом обов'язково щось реалізую на основі моїх підбірок фотознімків.

Фотожурналіст — це професія, а для себе щось фотографуєш?

Я не сприймаю фотожурналістику суто як професію. Для мене — це стиль життя, я обожнюю процес зйомки. Фотографія для мене — це відчуття моменту та вміння вчасно відповісти на знаки долі.

У галереї ім. В. Огнев'юка Університету Грінченка пройшла Ваша персональна фотовиставка під назвою «Тому я тут». Чому вирішили так назвати і це вийшло випадково, чи був реально задум організувати показ своїх робіт?

Стосовно експозицій, мав нещодавно авторську виставку фоторобіт «Тому я тут». Вона стала свого роду саморефлексією Великої війни та усвідомленням свого місця у ній. Головний задум, щоб глядач згадав, чому він споглядає ці фото тут і зараз, чому він зробив свій вибір залишитись в Україні, допомагати українській армії.

Чи важко реалізувати себе як професіоналу молодій людині

і зокрема в умовах війни, що продовжується?

Усе залежить від наполегливості. Тем для висвітлення вистачає — виходиш на вулицю та знімаєш. Головне — щось робити, і у вас з часом все починає реалізовуватись у конкретних справах, а щодо фотожурналістики, то у фотознімках.

Що можете побажати своїм молодим колегам і зокрема студентам Факультету журналістики?

Терпіння, наполегливості та самовдосконалення з кожним новим днем та кожної новою зйомкою. Щоразу треба знаходити деталі, на які ніколи не зважав, саме вони можуть стати ключем до покращення вашої фотографії.

Коли фотографуєш наслідки ворожих обстрілів, що відчуваєш?

Хрускіт скла під ногами, смог та кіптяву в повітрі, подекуди металеві уламки. У цьому моменті я намагаюсь не давати волю емо-

ціям, зберігаю холодний розум, шукаю кадр.

Яка із фотозйомок для Вас стала найбільш пам'ятною?

За останній час їх було дуже багато, але найбільше врізалась у пам'ять зйомка в житловому комплексі Unit.home, який знаходиться в Києві. У ту ніч по території цього комплексу прилетіла

ракета, начинена шрапнеллю. Від вибуху численними осколками посікло людей, що бігли в укриття. Загинула дитина, а на місці біля шлагбауму залишилася калюжа крові та дитячий черевик.

Робота фотожурналіста... що головне, коли обираєте кадр?

Найголовніше — це емоція, потім світло та композиція. Власне знання правил композиції дає можливість повністю реалізувати свій задум, емоції у фотокадрі. Власне навчання в університеті дало можливість використати набуті знання у своїй професійній діяльності.

І традиційне питання, що плануєте?

Планую працювати далі, висвітлювати нашу Велику війну і надіюсь, що це підштовхне підготувати великий проект, фотовиставку про те, як ми вистояли не тільки на фронті, але й у тилу боролись за нашу перемогу.

Розмову вів Роман Ратушний, член спілки журналістів України, Національної спілки фотохудожників України, Міжнародної спілки фотохудожників (AFIAP), викладач Факультету журналістики Університету Грінченка

26-та річниця зникнення незламного журналіста

16 вересня 2026 відбулося вшанування пам'яті **Георгія Гонгадзе** — журналіста, громадського діяча, режисера документального кіно.

Гонгадзе працював у журналістиці із кінця 80-х років, він висвітлював актуальні та гострі політичні події, працював на телебаченні, співпрацював із українськими та закордонними медіа, а також, що не менш значимо, разом із Оленою Притулою

заснував «Українську правду» — інтернет-видання, що і зараз, у непрості часи для українців, продовжує професійну діяльність своїх основоположників.

Цього річ традиційно Національна спілка журналістів України провела акцію пам'яті журналіста Гонгадзе на його могилі поряд із храмом святителя Миколи Набережного у столиці, але, на жаль, згадувати доводиться не лише його.

Чимало портретів медійників сьогодні було в руках у людей, які прийшли вшанувати їхню пам'ять. Вони виконували свій професійний обов'язок, жили своїм ділом, але ворог забрав у них таку можливість.

«Для журналістів 16 вересня стало особливою датою. Ми згадуємо Георгія Гонгадзе, і згадуємо кожного журналіста, чиє життя забрав ворог. І щороку цей пам'ятний день в умовах війни набуває нового значення, бо, на жаль, список імен, який ми сьогодні згадуємо, страшенно довгий». — зазначив голова Національної спілки журналістів України **Сергій Томіленко**.

У своєму коментарі стосовно змін та викликів у журналістиці за ці 26 років, він наголошує: «По-перше, раніше ми насолоджувалися мирною журналістикою, зараз ми змушені працювати у воєнних реаліях, по-друге це технологічні виклики, постій-

но змінюється той клімат, який нас оточує. Клімат, споживання, поширення інформації. Відповідно, журналіст зараз доволі часто не може обмежитись лише створенням матеріалу, а він має подбати про поширення цього матеріалу, як досягти аудиторії, як конкурувати за увагу. Це теж принципова зміна за останній час. Але ключове все одно залишається сталим. Це те, що, якщо журналіст чесний і професійний, то за свої стандарти та ідеали треба боротися».

*Підготувала
Вікторія Осадча,
студентка 3 курсу
Факультету журналістики
Університету Грінченка.
Фото надано автором*

«ОЗБРОЄНІ КРАСОЮ» під дзвонами Софії Київської: хроніки Bouquet Kyiv Stage 9

Уявіть, що Ви насолоджуєтесь високим мистецтвом у місці з тисячолітньою історією, коли країна перебуває у запеклій боротьбі зі злом. Так, це не фентезі-фільм, книжка чи гра. Це фестиваль **Bouquet Kyiv Stage**, який традиційно дарує його відвідувачам зцілення та ресурс для подальшого існування у складні часи цивілізаційного протистояння. Коли мене поглинало звучання Камерного хору з «музикою тиші» українського генія Валентина Сильвестрова або норвезького саксофоніста Бендіка Гофсета з джазовою композицією Ігоря Закуса «Танець ракет», відчуття відтвореної краси в антиутопічному романі загострювалось. Водночас я бачила навколо себе осяяні красою обличчя відвідувачів, митців, спікерів. Це реальні люди з їх щасливими і болючими історіями, мистецькою рефлексією і безперечним захопленням цією мистецькою подією. А ще — іноземні учасники фестивалю. Це справжні друзі України — музиканти, письменники, філософи, серед яких: Ніно Катамадзе, Ніколас Рачвелі, Пітер Померанцев та інші. І вони не побоялись приїхали у Київ із сиренами.

Інтродукція: кава з ароматом фіалок під тисячолітніми дзвонами

Серпневий Київ зустрічає особливу атмосферу. На території Національного заповідника «Софія Київська», де бере свій духовний початок європейська історія нашої столиці, уже який рік поспіль відбувається міжнародний фестиваль високого мистецтва **Bouquet Kyiv Stage**. Варто зазначити, що фестиваль відбувається вже вдев'яте, а в умовах повномасштабного вторгнення вп'яте. Цьогорічна головна тема «Озброєні красою» стала справжнім художнім та суспільним маніфестом.

віддали свої життя, захищаючи Україну. Співзасновник фестивалю, відомий бізнесмен **Євгеній Уткін** відкриває подію щемними словами: «Моя ранкова кава пахне фіалкою». Це рядки його друга, загиблого у 2023 році **поета й воїна Максима Кривцова**, чия збірку пану Євгену передав батько героя. Слова задають тон усьому фестивалю, адже у часи когнітивної війни, коли ворог намагається знищити та вкрасти нашу пам'ять і культуру, мистецтво перетворюється на броню.

Вимір перший. Світлотіні пам'яті: від цементних мішків до «Тріумфу «Букета»

«Bouquet Kyiv Stage — це про силу, яка не руйнує. Про пам'ять, яка не дозволяє зникнути. Про культуру, яка тримає майбутнє. Бо краса не є протилежністю сили. Справжня сила — це здатність захищати те, що не має зброї. І сьогодні Україна озброєна красою», — зазначають організатори із культурного центру «Дом Майстер Клас».

Відкриття відбувалося під дзвони Софійського собору та величний спів Камерного хору «Київ». У цей момент розгортається традиційна акція пам'яті «Червона калина» на честь митців, які

Проходячи крізь браму заповідника під час роботи фестивалю, відвідувачі спочатку потрапляють у простір виставок та філософських розмов під Ясенем, де особиста й історична пам'ять переплітаються у культурні дискурси, пошуки духовних кодів і символів. Проте центральною подією візуальної частини фестивалю стає масштабний проект-занурення **«Олександр Дубовик. Тріумф «Букета»**, присвячений 95-річчю видатного київського художника-монументаліста і філософа, автора символічної емблеми фестивалю «Букету». У залах галереї «Хлібня»

Акція пам'яті «Червона калина» традиційно відкриває фестиваль

розгортається імерсивна експозиція, що об'єднала живопис, графіку, філософські тексти, музику та навіть новітні мультимедійні технології (кураторка **Олеся Авраменко**, креативне втілення експозиції **Дмитро Андрущенко**, **Марія Волкова**). Художник народився в Києві у 1931 році у розпал тоталітарного терору, а його батька, українського поета **Михайла Дубовика**, радянський режим засудив до розстрілу в 1941 році. Сама біографія митця свідчить, що культура перемагає історичні катастрофи. Виставка одразу вражає тематикою окремих експозицій — «Витоки», «Усталення «Букета» та «Зеніт. Квантова реальність митця».

Буклет виставки О.Дубовика

Музичний супровід виставки

Концерт до відкриття виставки

Проект «Збережена музика»

Кожна з них охоплює окремий період творчого шляху митця, а разом вони створюють ретроспективу його художнього світу,

розкриваючи унікальну систему символів і знаків, ніби занурюєшся у філософію сугестивного реалізму. Анімовані фрагменти

картин Майстра і тексти проєктуються на всі поверхні залів «Хлібні» — стіни, сходи, стелю та підлогу. У поєднанні з музикою вони творять дивний ефект присутності, ніби глядач опиняється всередині дивного світу Олександра Дубовика та відчуває його живу енергію. У день відкриття виставки візуальний космос поєднався з музичним звучанням. Ансамбль нової музики «Рикошет» під орудою **Дениса Бочарова** представляє на відкритті виставки світові прем'єри музичних творів **Сергія Пілютікова** та **Максима Шалигіна**, написані спеціально до ювілею Майстра.

Діалог із пам'яттю продовжується у ретроспективній виставці інтермедіальної художниці та режисерки **Юлії Лазаревської** «Час проявлення» та фотовиставці «Життя у мистецтві, кіно та філософії», присвяченій пам'яті кінооператора й філософа **Олега Павлюченкова**. Як зазначає **Іванна Стратійчук**, кураторка виставки Юлії Лазаревської, «хоч виставка і ретроспективна, але планувалась як така, де кожен глядач не просто занурюється у минуле, але знаходить щось нове, актуальне — те, що надихатиме його на життя».

Вимір другий. Опір у звуці: джазові кросвери та опера під відкритим небом

Велика відкрита сцена фестивалю в саду «Софії Київської» перетворюється на епіцентр світових та українських музичних колаборацій. Вона поєднала академічний авангард, класику, етномузику та сучасний джаз. Вісню музичного «виміру» фестивалю стає масштабний проєкт «**Звільнена музика**» — ініціатива, яка покликана відкривати забуті іме-

на українських музикантів і повертати їх твори до концертного життя. За час існування проєкту (протягом року) відбулося понад 30 концертів! Цьогоріч проєкт представлений чотирма подіями — від камерної музики й фортепіанної спадщини до симфонічних творів та музики українського модернізму 1920-х років. Авторкою ідеї та продюсеркою проєкту є **Вікторія Зубенко**.

Вона розмірковує, що «мета проєкту — не лише повернути до виконання маловідомі музичні твори, а й віднайти справедливість щодо українських композиторів в історії європейської музики. Його автори прагнуть показати, що українські митці були активними учасниками мистецьких процесів свого часу, експериментували з формою, створювали власну музичну мову в контексті європейського модернізму».

Одна з центральних подій проєкту — концерт «**Український квартет**» у виконанні Святослави Семчук (скрипка), Ольги Аколіш-нової (скрипка), Андрія Тучапця (альт), Золтана Алмаші (віолончель). Під час роботи фестивалю струнний колектив представляє програму, присвячену українській квартетній традиції, відкриваючи слухачам твори, що раніше не звучали. Також у циклі запам'ятовується лекція-концерт **Тимоша Мельника** «**Панорама українських 1920-х**». Це музична подорож у добу українського модернізму, мистецьких експериментів і творчої свободи, що була трагічно перервана репресіями.

На **Vouquet Kyiv Stage 9** також лунають фортепіанні поеми **Валерія Польового** «**Свідчення**» у виконанні **Олега Безбородька** (фортепіано) та **Анни Цьок** (цимбали). Програма присвячена українському композитору дру-

Муніципальний Камерний хор «Київ» під орудою диригента М. Гобдича

гої половини ХХ століття, чия витончена музика існує поза часом: вишукана, інтелектуальна та дивовижно сучасна за своїм звучанням. Слід нагадати, що Валерій Польовий — учень Бориса Лятошинського. Одра-зу після закінчення Київської консерваторії у 1950 році він був заарештований за «анти-радянську діяльність». Навіть на засланні на мідних копальнях Казахстану композитор робив ескізи та записував ноти вуглино на мішках з-під цементу. Також у «музичному вимірі» гості фестивалю почули твори у виконанні Національного президентського оркестру під орудою диригента Максима Гусака, лунали оркестрові «ландшафти» **Бориса Шиповича** та **Юрія Яновського** — авторів, чия музика повертається живим звучанням після десятиліть вимушеного мовчання. Контрасту симфонічному розмаху додають медитативні виступи **Камерного хору «Київ»** та **Квартету саксофоністів**. Виконання творів Валентина Сильвестрова, Арво Пярта та Гіт Канчелі створило атмосферу «нейронних зв'язків» для роздумів, де кожен звук на вагу золота. Не менш вражає і фортепіанний вечір **Євгена Громова** з програмою творів Роберта Шумана: майстерно, блискуче, насичено. Окрему стежку в полотно фестивалю вплела етносцена. **Марія Квітка** з програмою автентичного співу нагадала про першоджерела української сили, а молодіжна сцена **Kontenta** довела, що українська музика активно розвивається прямо зараз — через електроакустичні експерименти та новаторський проект «**Ніхто**» (автор музики **Артем Терещенко**), який повністю переосмислює звучання бандури.

Електроакустичні твори фіналістів **Open Call «Пам'яті звуку — Аудіобіом»** та виступ **Live УЯВА** з автентичним звучанням бандур Єлизавети Соловйової та Ольги Атаманчук вразив слухачів.

Цінним натхненням ланцюжком фестивалю стала міжнародна підтримка, яка на фестивалі звучить «голосами» зірок світової сцени: **Радослав Собчак**, польський піаніст, який презентує програму **Фредеріка Шопена** на фестивалі, зізнався, що спочатку трохи боявся відвідати Україну. Але відчув енергію людей, що підтримують. Музика Шопена, на його думку, може надихати українців під час війни і дарувати надію, красу, правду та любов. З ним погоджується і **Йогев Шетрит**, ізраїльський музикант з **Yogev Shetrit Trio**, який відвідує Україну вдруге за час повномасштабного вторгнення. Він каже, що своїм виступом хоче підтримати українців і Україну і пишається бути частиною фестивалю. Також німецький піаніст і трубач **Себастьян Студніцький** представив сольний проєкт, в якому живий інструмент тонко поєднується з електронікою та саунд-дизайном. Норвезький саксофоніст **Бендік Хофсет** разом із бас-гітаристом **Ігорем Закусом** виступив в експериментальному джазовому проєкті **Hofseth & Zakus**, а ізраїльський джаз-бенд **Yogev Shetrit Trio** разом з українською вокалісткою **Юлією Ромою** занурює глядачів у програму **Way of tradition**. І, нарешті, щемливим акордом звучить вечір-присвята унікальній джазовій співачці **Назгуль Шукасвій**: колеги і друзі збираються на сцені, щоб мовою музики та спільної пам'яті вишанувати мисткиню, яка назавжди залишилася частиною родини фестивалю.

Національний президентський оркестр під орудою диригента Максима Гусака

Фотовиставка Сергія Михальчука «Театр Ветеранів»

Вимір третій. Терапія мистецтвом: коли сцена гоїть рани

Унікальним терапевтичним виміром фестивалю стає напрям, присвячений долі та відновленню українських військових. У просторі кіномобілю розгорнулася фотовиставка **Сергія Михальчука «Театр Ветеранів»**. Його камера задокументувала народження експериментальної вистави «Енеїда», де ветерани з важкими фізичними пораненнями, ампутаціями та психологічними травмами проходять реабілітацію через фізичний театр. Режисерка вистави **Ольга Семьошкіна** принципово відмовилася від жалю до акторів, фіксуючи тонку межу між справжньою повагою та жалістю. Художній керівник проєкту **Ахтем Сеїтаблаєв** формує важливий соціокультурний висновок: «*Не ветерани мають підлаштовуватися під соціум. Навпаки — саме соціум повинен навчитися формувати середовище, комфортне для ветеранів*». Цій же темі присвячена і допрем'єрна демонстрація документального фільму режисерки **Юлії Болшинської «Культура vs війна. Театр Ветеранів»** у межах про-

грами «КіноБукет». Фільм показує шлях колишніх воїнів від фронтового болю до сцени, де вони перестають бути об'єктами допомоги та стають суб'єктами високого мистецтва.

Вимір четвертий. Духовні коди розмов під Ясенем та дитячі автопортрети

Культура, як і зброя, потребує усвідомлення сенсів інформаційного мейнстріму. У межах традиційної дискусійної платформи «**Бесіди під Ясенем**» провідні українські та іноземні інтелектуали, митці й громадські діячі збираються для обговорення тем культури, яка допомагає протистояти викликам війни. Під віковим деревом у саду заповідника серед інших відомих спікерів, які долучилися до розмов під Ясенем, були письменник **Андрій Курков**, журналіст і дослідник **Пітер Померанцев**, дипломат **Вадим Пристайко**, політикиня **Кіра Рудик**, дипломат **Олег Шамшур**, громадський діяч **Олесь Шевченко** та британський журналіст **Пітер Дікінсон**. У мовленнєвий дискурс на зеленій галявині слухачі занурювались у вільній формі: стоячи, сидячи на стільчику, кріслі, просто

Бесіди під Ясенем

Спеціальний гість Ніно Катамадзе

Б. Півненко і Н. Рачвелі

лежачи на траві і насолоджуючись промінчиками сонця. Програма бесід складалася з різноманітних дискусій:

«Краса Слова»: розмова з письменником Павлом Матюшею та Вікторією Матюшею (модераторка — Тамара Краснокутська).

«Краса Оновлення»: обговорення суспільних змін та економічних перспектив за участю Павла Шеремета (модератори — Євгеній Уткін та Сергій Кошман).

«Краса Свідчення»: бесіда з іноземною гостею Шелбі Вайл-

дер, присвячена силі правди й фіксації досвіду війни (модератори — Євгеній Уткін та Сергій Кошман).

«Краса Захисту»: панельна дискусія про етичний та духовний вимір оборони країни за участю філософа Олександра Філоненка, Романа Гавриша та військового капелана Миколи Граднова-Савицького.

«Краса Відповідальності»: діалог про громадський обов'язок та солідарність із Патрицією Шморгун-Гаврилишин та Маріанною Єлейко (модератори — Євгеній Уткін та Сергій Кошман).

«35 років модерної Незалежності: уроки та перспективи» та **«Сучасна незалежна Україна у 35: погляд у минуле та майбутнє»:** масштабні панельні дискусії про історичний шлях України, її ідентичність та геополітичне майбутнє під модераторством Богдана Нагайла.

Філософсько-мистецька бесіда під Ясенем **«Краса Ordo Amoris»** («Порядок любові»), яка об'єднала одного з найвідоміших лідерів думок **Олександра Філоненка** та співачку й акторку **Наталію Половинку**, торкнулася... ієрархії любові. Концепція «Ordo Amoris» розкриває структуру цінностей людини, визначає її готовність захищати своє, роблячи нас здатними чинити опір руйнуванню. **За що воює воїн:** Українські військові захищають не просто землю, а те, що кожен носить у своєму серці: рідний дім, обличчя матері, запах степу, старий каштан на київській вулиці, книгу, яку читав батько, чи тисячолітню Софію Київську. **Джерело незламності:** Розуміння свого особистого «Ordo Amoris» дає відповідь на питання, чому українці залишаються сильними, попри виснаження роками війни. **Культура як охоронець смислів:** Безумовно, носієм порядку любові є культура. Вона зберігає пам'ять про те, що ми любимо, творить нові смисли та відкриває майбутнє там, де його намагаються знищити.

«Дитячі портрети». І поки дорослі занурюються в дискусії, діти в саду занурюються у творчість. На майстер-класі художниці **Оксани Свіжак «Краса слова в символах»** діти через авторські завдання відповідають на питання «Що для вас є красою?» та поєднують відповіді у власні візуальні розповіді. Письменниця **Мирослава Макаревич** представляє **«Букет казок»** із читанням авторської казки про Ясен та майстер-класом з декорування чарівних пташок. А **Світлана Цуркан**, співробітниця Національного художнього музею України, проводить майстер-клас **«Привіт, це я»**, натхненний творчістю Олександра Дубовика, де діти створюють власні символічні автопортрети.

Кода:
Фрісон чотириденного занурення

Фінальний акорд фестивалю — грандіозний концерт **«Букет! Букет!! Букет!!!»**. Національний ансамбль солістів **«Київ-**

Майстер-клас М. Макаревич «Букет казок»

ська Камерата» під керівництвом грузинського диригента **Ніколоза Рачвелі** представив публіці шедеври кіномузики Чаплі Чапліна, Федерико Феліні, Гіа Канчелі, Енріко Маріконе. Феєричне свято музики і візуальних ефектів! Не говорячи вже про Маестро. Його живі коментарі, пластика, гра на роялі створюють неповторний ефект! Наприкінці — виступ спеціальної гості вечора **Ніно Катамадзе** з піснею **«Чорнобривці»**. Коли зазвучала ця мелодія, хвиля емоцій охопила усіх глядачів: це і про неповторну красу нашої України, і про її родинну сакральність, і про візуально-духовні коди нації, а головне — про неймовірних людей, про захисників найдорожчого, що в нас є. Ланцюжок звуків відомої всьому світу пісні у виконанні геніальної Ніно, співачки з великим серцем і підтримкою українців, об'єднав усіх навколо почуття дому, любові та спільної пам'яті.

За чотири дні Bouquet Kyiv Stage відбулося понад п'ятдесят подій, і жодна з них не була перервана повітряною тривоною. Що само по собі диво! Наче сама краса тримала купол над цим простором. **«Україна — країна героїв, країна краси»**, — резюмував зі сцени **Ніколог Рачвелі**. А **Ірина Буданська**, співзасновниця фестивалю влучно і метафорично зазначила, що **«для нас краса — це джерело життя, це те, що дає енергію. І зараз кожен українець виборює цю красу»**.

Аліна Лісневська.

канд. пед. наук,

доцент кафедри журналістики

та нових медіа

Факультету журналістики

Університету Грінченка

Фото надані Bouquet Kyiv Stage:

Автори: Дмитро Головченко,

Вікторія Головченко

У театральному музеї готують виставку українського сценографа «Петрицький залишив свій слід у багатьох місцях Києва», —

куратори виставки **Сергій та Тетяна Руденки** — про художника, який формував обличчя українського театру, авангардні костюми 1921 року та повернення сценографії в публічну пам'ять.

Музей театального, музичного та кіномистецтва України розташований в Києві на території Національного заповідника Києво-Печерська лавра. Невеличка будівля, що зберігає унікальні фонди та пам'ять про український театр та кіно. У вересні музей готується до проведення виставки, присвяченої Анатолію Петрицькому — одному з найважливіших українських театральних художників ХХ століття. Музейна колекція налічує понад 500 його робіт і дає змогу простежити, як упродовж кількох десятиліть митець формував візуальну мову українського театру. Серед майбутніх експонатів — авангардні костюми 1921 року, ескізи декорацій і матеріали, пов'язані з експериментами Леся Курбаса та розвитком української опери.

«Вечірній Київ» поговорив із **Сергієм та Тетяною Руденками**, які є кураторами виставки, про те, чому Петрицького варто відкривати заново, як він позначив культурну мапу Києва та чому сценографія — це щось більше, ніж оформлення сцени.

Сергій та Тетяна Руденки

Чому сьогодні важливо знову говорити про Анатолія Петрицького?

Петрицький — це ціла епоха українського театру, доба його розквіту й авангарду. Навіть коли авангард уже був придушений і митцям доводилося вписуватися в рам-

ки соціалістичного реалізму, він продовжував працювати. У 1937 році Петрицький опинився під загрозою від тодішньої репресивної влади, однак працював до 1964-го — у театрі, для ансамблю Вірського, над важливими постановками. Він задавав тон спочатку авангард-

ному, а згодом і українському театру радянського періоду.

Сьогодні ми повертаємося до Василя Кричевського, Георгія Нарбута, до пошуків українського стилю та нової візуальної мови. Ці імена вже відомі, але Петрицький продовжував цю лінію. Він навчався у Кричевського та Бойчука, але створив власний упізнаваний стиль. Музей володіє колекцією з понад 500 експонатів, завдяки якій можна простежити його шлях від 1910-х до 1960-х років і побачити, як він формував обличчя українського театру.

Що знайде на виставці людина, яка раніше нічого не знала про Петрицького?

Ми прагнемо, щоб виставка була багатогарною. Вона має бути цікавою дослідникові чи театрознавцеві, але водночас зрозумілою широкій аудиторії. Людина може прийти без спеціальних знань і зробити власне відкриття пласту української культури.

Петрицький поки що не настільки широко відомий, як Олександра Экстер або Василь Кричевський. Їхні імена повернулися в публічний простір завдяки постійній актуалізації. А значна частина того, що робили митці 1920-х, ніби залишилася в тому часі. Виставка потрібна саме для того, щоб повернути Петрицького сучасному глядачеві.

Чому сценографія Петрицького була новаторською?

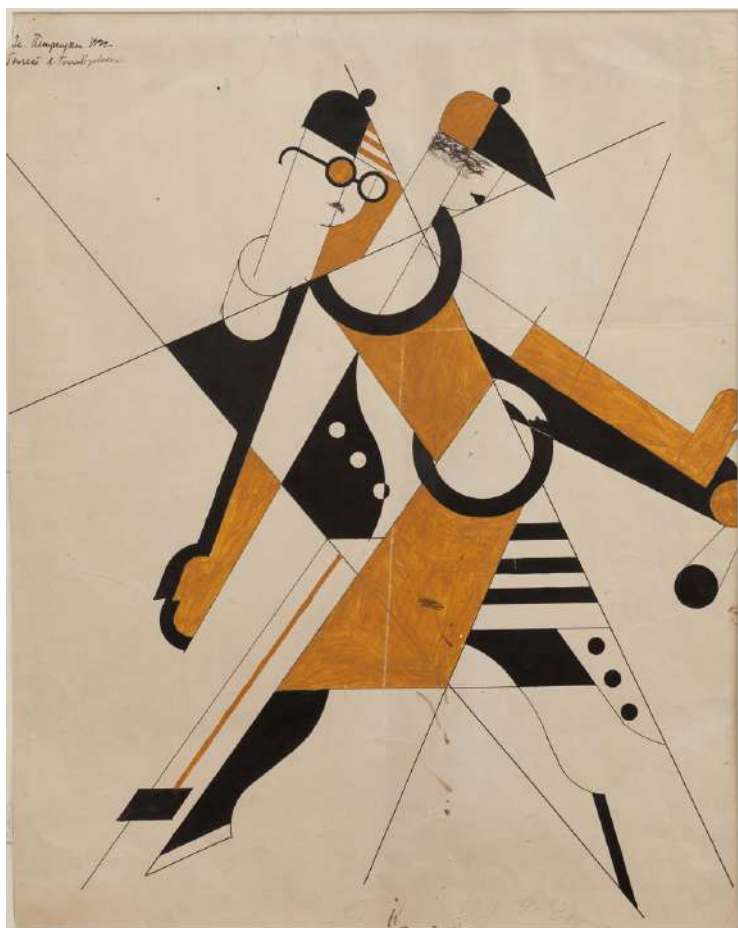
Він не просто декорував сцену. У Петрицького сценографія працювала як ключ до вистави: концентрований візуальний образ, натяк, що допомагає розкрити задум режисера. Він розумів художника як співтворця режисера.

Це був час, коли сам театр радикально змінювався. З'явився Леся Курбас, поруч із яким працював Петрицький. Поява Курбаса змінила український театр, але й прихід Петрицького в театральну сферу одразу помітили. Уже 1918 року критики писали про появу нового явища. Те, що відбувалося у 1920-х, було великим кроком уперед у візуальному розвитку театру.

Багато хто вважає, що сценографія — це «оформлення вистави», але ж насправді це окреме мистецтво, яке формує візуальну мову епохи. Чому інтерес до українського авангарду й театру 1920-х особливо відчутний зараз?

Ми знову перебуваємо на історичному зламі. Українська культура постійно розвивалася, після чого її придушували, знищували або привласнювали імперії. Тому сьогодні важливо актуалізувати знання й події минулого з позиції незалежної України.

Митці 1920-х усвідомлювали, що створюють нове і прагнуть відійти від імперської моделі. Але

Ескіз костюмів до постановки «Ексцентричні танці»

Ескіз костюма «Князь Ігор»

ми дивимося на них уже з іншим досвідом. Театр у різні часи ставав простором, де Україна могла жити на сцені. Так було за Миколи Садовського, Леся Курбаса, під час нового культурного зламів наприкінці 1980-х. Так відбувається й сьогодні, коли класичні твори отримують нові прочитання та допомагають говорити про війну, суспільство і нашу ідентичність.

Що у виставці відкриває Петрицького саме як київського митця: через театр, авангард, сценографію, культурне середовище його часу?

Київ і Харків були двома головними містами його творчого життя. Але в Києві Петрицький народився, розпочав свій шлях і помер. Він працював у театрі Франка, у театрі Лесі Українки, в оперному театрі, створював костюми для ансамблю Вірського, був пов'язаний із київськими мистецькими навчальними закладами.

Мені подобається уявляти його в сучасному міському просторі: він ходив до Лаври, бував на Хрещатику, працював у будівлях, повз які ми й сьогодні проходимо. Петрицький залишив свій слід у Києві у багатьох місцях. Є меморіальні таблички на будинках, де він жив, зокрема у Золотово-

рітському провулку. Він також був пов'язаний із родиною Михайла Грушевського — його першою дружиною була племінниця історика. У радянських біографіях такі деталі відсувалися на другий план, але родина зберігала цю пам'ять.

З якого експоната Ви порадили б почати знайомство з виставкою?

Із двох авангардних костюмів 1921 року. Їм уже понад сто років. Вони зберігалися у фондах, однак тривалий час на них не фокусувалися саме як на авторських роботах. Коли ми зіставили ескіз, готову сукню та фотографію актриси в ролі, з'ясувалося, що в колекції музею є чотири авангардні костюми: два Петрицького і два Вадима Меллера.

Це фактично живописні полотна: полотняна тканина, клейова фарба, ручний розпис. Сьогодні майже ніхто так не працює. Для відвідувача, який лише знайомиться з Петрицьким, це справжня точка входу.

Водночас наше завдання — не просто показати якомога більше з понад 500 робіт. Ми визначаємо тематичні лінії, які допомагають зрозуміти явище: експерименти з Курбасом, декорації кінця 1910-х — початку 1920-х років,

«Молодичка»

становлення нової української опери. Важливий не лише експонат, а й ракурс, у якому музей його представляє.

Чи можна вважати виставку частиною ширшого повернення українського авангарду в публічний простір?

Безумовно. Петрицький, Вадим Меллер, Олександра Екстер та інші театральні художники часто з'являються на великих авангардних виставках лише кількома роботами. Але показати три чи п'ять творів — не те саме, що відкрити явище в усій складності. Кожен із цих митців заслуговує на окремі проекти й постійне переосмислення.

Щоразу, коли ми показуємо роботи Петрицького, навіть відомі дослідники кажуть, що бачать той чи інший твір уперше. Його

потрібно демонструвати значно частіше. Музей планує продовжувати такі проекти, хоча нам дуже бракує виставкових площ. Театр — це простір, а декорації є новими світами, які режисер і художник створюють разом. Така колекція заслуговує на масштабне й сучасне представлення.

У межах виставки також плануються лекції та кураторські екскурсії. Вони допоможуть зорієнтуватися в експозиції й побачити додаткові смисли, хоча ми прагнемо, щоб кожен міг зробити власне відкриття і під час самостійного відвідування.

Сергій Коноплицький,
кандидат наук із соціології
доцент кафедри медіапродюсування
та видавничої справи
Факультету журналістики
Університету Грінченка

Від Гомера до рок-опери: п'ять театральних прем'єр осені в Києві

Новий театральний сезон у Києві стартує одразу кількома масштабними прем'єрами. Цієї осені на столичних сценах переосмислюватимуть античні міфи, говоритимуть про війну, повернення додому, жіночий досвід, дружбу та пошук опори у складні часи. А ще покажуть одну з найвідоміших рок-опер світу українською мовою. Отже, початок осінньої театральної терапії обіцяє багато вражень і думок.

«Одіссея ~ Меотида» : Театр Франка

У приміщення «першої скрипки української сцени» новий сезон відкриває вистава «Одіссея ~ Меотида» — сучасне прочитання поеми Гомера «Одіссея» у перекладі Бориса Тена. Це спільний проєкт Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка та 1-го корпусу НГУ «Азов». У центрі вистави тема повернення додому. Тому Гомерівський маршрут цього разу завітає до наших рідних: Азовського моря, Донеччини та Криму. Антична історія Одіссея отримує новий контекст через український досвід війни та вимушеної розлуки.

Покази вистави відбудуться **8 та 9 вересня**, а наступні заплановані на **20 та 21 жовтня**.

«КАСС_АНДРА» : Театри Лесі Українки та Франка

А **12 вересня** дві київські національні сцени — Театр Лесі Українки та Театр Франка — представлять спільну прем'єру «КАСС_АНДРА». Виставу створили Ёжеґож Яжина та Роман Павловський-Фельберг. У роботі над постановкою використано мотиви творів Гомера, Есхіла, Евріпіда, Жана-Поля Сартра та Лесі Українки. В основі постановки образ Кассандри — троянської царівни, яка передбачала майбутню катастрофу, але ніхто не хотів чути її пророцтв. У виставі переосмислено антична історія через теми війни, пам'яті та жіноцтва. Автори визначають виставу як історію про жінок, які опинилися під владою завойовників, і про спробу зберегти власну ідентичність навіть за умов війни.

«Ісус Христос — суперзірка»: Київська опера

Для київської сцени особливим ексклюзивом стане виконання рок-опери українською мовою. **11 вересня** Київська опера представить одну з найвідоміших рок-опер Ендрю Ллойда Веббера та Тіма Райса «Ісус Христос — суперзірка». Твір розповідає про останні дні життя Ісуса Христа та його стосунки з Юдою. Автори зосереджуються не лише на біблійній історії, а й на людських почуттях — любові, ревності, сумнівах, вірі та зраді. Прем'єра запланована на **11–13 вересня** та **26–29 жовтня 2026 року** і продовжуватимуться покази до кінця листопада.

«Три товариші»: Театр на Печерську

Театр на Печерську цієї осені звертається до одного з найвідоміших романів Еріха Марії Ремарка «Три товариші». Сюжет фокусується на трьох друзях, які намагаються знайти своє місце в житті після Першої світової війни. Їх об'єднують дружба, любов, спільні спогади та досвід, який назавжди змінив їхнє покоління. Київська постановка поєднає драматичний матеріал Ремарка з елементами імпрізації. Режисерка вистави — Олена Лазовіч.

«Терапії»: Театр драми і комедії на Лівому березі

Не менш цікава прем'єра вересня «Терапії» у Театрі драми і комедії на Лівому березі. Це драмеді за п'єсою литовської драматургині Біруте Капустінскайте. У центрі історії шість жінок, які опиняються поруч у непрості часи. Вони проживають власний досвід, говорять про те, про що часто воліють мовчати, і поступово стають одна для одної джерелом підтримки та прихистку. Постановку здійснив Артем

ЕРІХ МАРІЯ РЕМАРК

ТРИ ТОВАРИШІ

ВИСТАВА-ІМПРОВІЗАЦІЯ ЗА УЧАСТЮ ГЛЯДАЧА

Мяус — переможець фестивалю «Митниця. Нова режисура» 2025 року. «Терапії» — це історія про те, як людина намагається залишатися собою попри обставини, які змінюють її життя.

Що чекати від нового сезону

П'ять прем'єр — це п'ять різних способів говорити про досвід людини. Осінній театральний календар у Києві обіцяє бути насиченим: прем'єри виходять одна за одною, а знайомі сюжети отримують нові форми. Залишається лише обрати виставу, вимкнути телефон перед початком і отримувати задоволення. Адже новий сезон починається з історій, які дозволяють особливо подивитися на сучасність і побачити в них себе.

Яна Чернявська
студентка

Факультету журналістики
Університету Грінченка

«Терапії»: Театр драми і комедії на Лівому березі

«Одіссея ~ Меотида»: Театр Франка

Міла Сонячна (Людмила Щербина)

Народилася на Чернігівщині 19 червня 1977 року, а після закінчення Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова залишилася в Києві викладати українську мову та літературу. Нині живе в с. Чайки на Київщині, вчителює в Петропавлівсько-Борщагівському Міжнародному ліцеї "NSS", займається літературною та громадською діяльністю, чекає з війни чоловіка та рідного брата.

Міла Сонячна авторка 8 збірок поетичних та прозових творів: "Будь ласка, стилик на двоє" (2019), "Метро" (2020), "Тобі" (2021), "4.5.0" (2023), "Мозаїка", "Смалта" (2024), "У прийдешнє", "Читай, малюй, розфарбовуй" (2026); організаторка проєкту "Поетичне коло", упорядниця однойменного альманаху. Провела низку волонтерських концертів («Поетичні посиденьки» у Галереї «Висоцький на Воздвиженці» — м. Київ; «Чекаю. Вірю. Люблю» — смт Козелець, м. Лохвиця) та презентацій своїх збірок, кошти від реалізації яких було передано ЗСУ.

Твори Міли можна знайти також на сторінках фейсбуку (<https://www.facebook.com/profile.php?id=100002835848415>), у періодиці (журнали «Дніпро», «Олександрійський маяк», «FoxyLit», «NONAME»), альманахах («Нескорена Україна», «Подих душі», «LUMINOS», «Русалчин сон», «Любисток», «Стожари», «Поетичне коло», «Коромисло», «Кришталінки», «Коло млина»).

Шовковиця — художника душа
Фарбує світ довкола бразолійно.
Розкине пурпур зранку споришам,
Немов імасто — технка олійна.
У фіолети — руки і думки,
Футболку, капці, обрій вечоровий.
Паркан і хвіртку, грядку та стежки,
І навіть трохи молоко корові —
Вона ж пасеться між бузкових трав
І мукає в тональності лаванди...
Шовковицю і літо не прогав,
На гоїдалці чи з пензлем на веранді!
3.08.26

Липневий ранок приготує чай,
Не радить кави збурення тривожне.
Засмачить медом напій і печаль:
Іти в буденне при журбі не можна.
І хай димить настирно горизонт,
І чорним небо закоптилось в траур,
І знов провладні сповнені гризот,
І на зупинці знов кепкують з фразу...
А я візьму з кишені записник —
Епістолярно пошепки з душею...
І поки світ бурлить, живий, не зник,
Беру наплічник, надіваю шлеї.
Іду буденно чи новий маршрут —
Несу прийдешнім за плечима досвід,
Свідомість вторить:
«Жити зараз, тут,
Нести красиве для близьких
у просвіт!»
13.06.26

Доці колувають дашки,
І хвиськають віхтем по вікнах,
І чешуть собі навпрошки
По полю в нових черевиках.
Багнуки за містом заміс
Латає ководбин глибини.
Де місяць сховався, дармовіс?
Не сяє — пірнає хмаринно.
Доці колувають з душі
Шматочки тайн пелєхатих.

Лиши, хай стечуть, не спиши —
Розм'якнуть розмови по хаті.
Хай шепіт, капіж вздовж у віри,
А може, й упоперек вдало.
Уздрієш, лиш кроки притиши,
Що нині дощем сколупало.
21.05.26

*

Уцільнився час і роками за роком
Супає широким швидким темпокроком.
Події розкидав зухвало, мов кості,
А лінії долі в долоню непросто.
Бач, стрілка сказала
від ритму й досади:
Не може спинитись, піти на левади,
Де дух петрикору і роси живильні,
Кульбабові зорі у шлейфах весільних.
Тож молиться Хронос
богині Шалєнства —
Сповідальний хід
для весни і блаженства,
Поставити вальс
замість маршу й сигналів,
Щоб леготи ніжали річки скінале!
Що буде? Побачимо. Вийшла людина...
Спинилась... І глипнула:
— Котра година?
15.05.26

Покататися вийшло на тракторі,
Насадити кортоплі рядком.
Поки сонце постало в екваторі,
То зігнулася спина кілком.
Чудувалися вишині з кульбабками,
Шепотіли про мій манікюр,
Бо я вийшла сапати між грядками,
Намахала на зіллі фігур.
Тоді всі притаїлися стишено,
Навіть вітер присів на пеньок,
Простівав якісь арії втішено,
Ще просив утікати в тінюк.
Я ж свою фізкультуру із сапкою
Розвела в часнику не на жарт —
Лиши мокріло волосся під шапкою,

Осушилось води кілька кварт.
Розім'ялися м'язи і грудочки.
Ще буряк! Морква сіється вже:
Засмагаючи, кидаю в луночки
І для вірша мудрую сюжет.
3.05.26

Так давно не писала буквами —
Тільки серцем тобі щомиті.
Мовби сепії кроком, пожухлими
День ступає покосами в літі.
І довкола сюрчання коників
В нашій полі чека три роки,
Прожену запитання між хроніки
Ох набридливі: «Доки? Ну доки?»!
І збираю на фото кропіткою,
Щоб прожити удвох опісля
В об'єктиві ласкавим дотиком,
Панорамно усе, що візьме.
І намірю наш вечір з обіймами,
Із речами, вустами втішено.
Дочекаємося між подіями
І щось разом щасливе допишемо...
23.07.24

Абищия

Абищия наснитись сеї ночі,
Ще моря нерозбурхана купіль,
А потім — як джумкоче і волочить
На крилах літо теплий добрий джміль.
І пахоці троянди, й смак ожини,
І хмари набурмосеність якась...
І може, ще наснитись, як на спині
Комар присяде... Прожену чи вп'явсь?

Грімниця вийде
з дощовим набутком
Туманно забавляти далеч піль,
А блискавки стривожені по лутках
Шукатимуть, де заховався джміль.
Стоятиму, вдивляючись у ґанку.
Наскочиш в краплях, бризнеш і мені...
Ми будем обійматися до ранку.
Прокинемось удвох від добрих снів.
30.01.25

У серпня чуб солом'яний на нивах
Уклався між копиці після жнив.
По приполах тримали хмари зливи,
Щоб дід горище сіном заложив.
І стигли сливи в мареві і думка,
І пах напамідорено город,
А дід благов за сина і за внука,
Як вмів до Неба всім святим...
За фронт...
І бився в шибку стомлено метелик,
— Стара, це ти? Лети і не втішай.
Діждуся хлопців — вип'ю з ними келих,
Он треба дозбирати урожай...
У серпня чуб сівів, хололи роси.
Продав дід сіно, і корову, й віз.
Знов бивсь метелик...
— Ти чого голосиш?
Як прийдуть хлопці, заведемо кіз.
А поки що переказав на дрони.
Ти деє ховайся, бо зима й війна...
Налив дід чаю, сів на край ослона.
— Діждуся хлопців — вип'ємо вина...
1.08.24

Київ за враженням

Коли Казимирові Малевичу було шістнадцять, він приїхав із матір'ю до Києва. У крамниці вона купила йому фарби та різне приладдя для малювання. Невдовзі з'явилася його перша картина — «Місячна ніч», написана, як згадував сам художник, не стільки з натури, скільки «за враженням».

У цих словах є щось дуже київське. Місто запам'ятовується не лише окремими будинками, вулицями, церквами чи парками, а передусім враженням. Увечері — особливим кольором повітря, коли сонце проходить крізь зелене листя. На дніпровських схилах — перспективою, яка раптом відкривається там, де ще хвилину тому були лише дерева й куці. Київ ніби весь час пропонує побачити себе заново.

Це місто неможливо не малювати

Виставка «Київ столиця незламної України очима митців» відкрилася в Арт-галереї Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв і займає одну кімнату.

На чотирьох стінах — картини, наче вікна в різні епохи Києва XX і XXI століть. Одразу впадають в око дві яскраві роботи Вадима Михальчука — «Майдан Незалежності» (2024) і «Готель “Салют”» (2023). Київ стає трохи нереальним, майже анімаційним, але від цього не менш упізнаваним. Реальний міський мотив трансформується через насичений колір, декоративність та індивідуальну художню мову, і ти дивишся наче добрий мультфільм про своє місто.

Навпроти — зовсім інший настрій. «Будинок, якого не буде» Бориса Туліна, написаний 1988 року, спершу здається похмурим. У центрі — старий будинок з аркою, крізь яку пробивається світло. На передньому плані — дерево з оголеним корінням. Архітектура тут не фон, а головний герой, а коріння мимоволі читається як образ пам'яті: навіть те, що зникає з міського простору, не зникає безслідно.

Експозиція об'єднує твори різних поколінь українських митців і відображає те, яким Київ бачили художники впродовж десятиліть. Тут є роботи, створені в різні роки, у різних техніках і різних авторських манерах: олійний живопис, акварель, пастель, ко-

льорова ліногравюра, рисунок кольоровими олівцями, акрил.

На виставці можна побачити не один Київ, а кілька: урочистий і буденний, знайомий до дрібниць і майже невпізнаваний. Кожен із них починався з того самого, з чого колись почалася і перша картина юного Малевича, — з враження.

«Це наче пазл із різних вражень від Києва, — говорить кураторка виставки Галина Заїка. — Водночас це історія міста, яку фіксували художники різних поколінь».

У Василя Непийпиво Київ упізнається майже миттєво. У роботі «Пам'ятник Володимирі. Київ» 1973 року місто відкривається з висоти дніпровських схилів: постає князя Володимира, зелень, широкий простір Дніпра і далека лінія горизонту складаються в той самий силует столиці, який пережив десятиліття. Тут Київ здається майже позачасовим — містом, яке можна впізнати навіть тоді, коли змінюються будинки, вулиці й люди.

Зовсім інший Київ — у Віктора Ковтуна. Його «Вечірній Київ» (редакції нашої газети особливо приємно було дізнатися про цю роботу), написаний уже 2026 року, передає місто не стільки через архітектурні деталі, скільки через світло. У сутінках обриси стають менш чіткими, кольори — глибшими, і знайомий міський простір поступово перетворюється на настрій. Це Київ, який добре знає кожен, хто хоча б раз ішов

ним надвечір: ще впізнаваний, але вже трохи інший, ніж удень. Місто, яке на кілька хвилин стає майже живописом саме по собі.

Поруч «Біла вокзалу» Петра Мироненка, написана 1982 року. Тут місто вже не панорамне й урочисте, а повсякденне, людне, рухливе.

Василь Непийпиво, Віктор Ковтун, Петро Мироненко, Ігор Губський, Костянтин-Вадим Ігнатов, Петро Бойко, Борис Тулін, Олександр Губарев, А. Журов, Євген Тур, Володимир Черватюк, Олексій Захарчук, Вадим Михальчук. Кожен із цих художників бачить Київ по-своєму. Саме тому для виставки було важливо не створити єдину стилістично однорідну картину міста, а, навпаки, показати його багатогранність. Ніби з окремих фрагментів: вулиць, площ, храмів, історичних будівель, панорам Дніпра, знайомих міських краєвидів поступово складається один цілісний образ Києва.

Для кураторки Галини Заїки ця виставка пов'язана і з її власною дослідницькою роботою. Вона вивчає художній образ Києва у творчості українських митців другої половини XX — початку XXI століття.

«Тому, коли виникла ідея виставки про Київ, для мене було важливо долучитися до неї саме як кураторці. Тут фактично поєдналися моя наукова робота і практична кураторська діяльність».

Київ у цих роботах — це не лише архітектура чи міський пейзаж, вважає пані Галина. Це місто з власною історичною пам'яттю, характером і культурною тяглістю.

«Через різні покоління художників, різні роки, техніки та індивідуальні манери ми показуємо один спільний образ Києва як столиці незалежної України, місто, яке зберігає свою історію, культуру та ідентичність».

і продовжує жити, творити й залишатися незламним», — додає вона.

У межах нинішньої експозиції організатори не мали можливості представити всі твори та всіх відомих українських митців, які у своїй творчості зверталися до образу Києва. Ця тема надзвичайно широка, а мистецька спадщина, пов'язана зі столицею, настільки багата, що її неможливо вмістити в один виставковий проєкт.

Тому серед подальших планів команди — реалізація великої масштабної виставки, повністю присвяченої художньому образу Києва від традиції до сучасності. Щоб поруч були твори вже визнаних класиків українського мистецтва та сучасних художників. Це дозволило б не просто показати Київ у різні історичні періоди, а продемонструвати, як разом із містом змінювалася художня мова, сприйняття міського простору та саме розуміння образу столиці.

Виходячи з галереї на Лаврську, знову опиняєшся всередині того самого міста, яке щойно бачив на полотнах. Тільки тепер мимоволі дивишся на нього трохи уважніше.

Сергій Коноплицький,
кандидат наук із соціології,
доцент кафедри медіапродюсування
та видавничої справи
Університету Грінченка

Бригинці. 80-ті роки

«Не одним хлібом насущним живуть люди, але й творять щось для душі», — вважає український художник Микола Бригинець

Пане Миколо, розкажіть, будь ласка, про своє дитинство. Які спогади про рідний край залишилися найяскравішими?

На Чернігівщині, неподалік Козельця, є невеличке село — Бригинці, засноване 1658 моїми предками (адже маю прізвище Бригинець). Воно нічим особливим не примітне, та моє рідне, де босими ногами залюбки бігав стежками після літніх злив, коловся стернею у жнива, де відкривався світ, сповнений холодних і теплих барв, як і людських стосунків.

У сільських дітей клопотів і обов'язків не бракує ніде: у хаті й на городі, у полі й на тваринницькій фермі то прибирати, то полотна, то пасти худобу й птицю — одним словом допомагати батькам. І ти є частинкою природи — дивуєшся, пізнаєш її секрети, щодня робиш якісь відкриття.

Мама Анюта любила вишивати. У холодні зимові вечори на рушниках розквітали дивні квіти — і хата наповнювалася літніми барвами.

Образи на стінах дивилися з-під рушників привітно і таємниче. На-ставав час колядок — і в кожній хаті можна було розглядати убранство, створене талановитими односельцями. У когось були і картини в рамах — як репродукції, так і народні картинки з місцевого базару. Мені хотілося мати у нашій хаті на стіні якесь зображення природи. Я тоді ще не знав, що є така професія — художник, і навіть не підозрював, що картини створюють люди.

Оце дитяче захоплення красою передалося Вам від мам чи були ще люди мистецтва серед родичів?

У нашому роду художників не було, але любов до прикладного мистецтва була завжди. Жінки вишивали, плели мереживо, виготовляли паперові квіти, а бабуся Настя ще й ткала. Дід Никифор шив кожухи, прадід Михайло — жіночий одяг, а прадід Данило — чоловічий. Материн брат Петро, кажуть, гарно малював,

Прокидається Київ. Незважаючи на події в країні та погоду, вулицями поспішають люди. І коли серед перехожих ви раптом побачите пана з етюдником, це може бути **Микола Бригинець** — художник, скромність і геніальність якого просто вражають... А ще з ним хочеться говорити, а точніше — просто слухати.

та, на жаль, помер молодим ще до мого народження, у 1954 році.

Як поставилися батьки та рідні до вашого бажання малювати?

Мама — прихильно, брат і сестра — нейтрально. Батько ж Петро ставився до творчості прохолодно, та мамі нитки для вишивання «муліне» купував, хоча і вважав, що ці заняття ніякої користі не приносять. А коли прийшов час мого вибору майбутньої професії після закінчення восьмирічної школи у селі Риків, він авторитетно заявив, що йому буде соромно, якщо

я стану художником. А якщо батько сказав, то це — закон. Він умовив мене вступати до медучилища, та я не склав вступний іспит. Довелося продовжити шкільну освіту в середній школі №1 селища Козелець.

Чи були ще якісь дитячі захоплення? Чим доводилося займатися, якщо не малюванням? Куди повело життя далі?

У той час захопився радіотехнікою, але вступити в технікум після школи на радіозв'язок не зміг. Лишатися в селі не хотілося: вабило інше життя, якась цікава робота, культурне середовище,

Перша копія (з репродукції Бориса Щербакова)

Перша планерна робота, с. Бригинці, жовтень 1974р.

1976 рік, в армії

Азовське море, 2009

Осінь у садибі Лизогубів, 2020

пізнання світу. Хоч нічого не знав про життя в місті, але, як живеться батькам, простим сільським трударям, і що їм доводиться терпіти і як важко працювати за мізерну платню, я бачив.

Допомагало домашнє господарювання. Жили з того, що вирощували в саду і на городі. Випасали качок — і на вторговані кошти купували мені, брату і сестрі все необхідне для школи: одяг, взуття і, звісно, кольорові олівці та... акварельні фарби — для мене справжній скарб!

І ось рік 1972, я в Києві, навчаюся у технічному училищі №8 на гранувальника алмазів у діаманти. Тут потрібно вміти креслити і малювати, та, як згодом з'ясується, робота виявилася позбавлена будь-якої творчості і стала мені малоцікавою.

Хто першим помітив ваш талант, спонукав, повірив у вас?

У заводському гуртожитку з'явилися друзі, які вміли малювати (а хтось із них і художню школу закінчив): Ігор Лазутіков, Валерій Холодов, Сергій Богданцев, Микола Тітов. Тоді відбулося знайомство з художніми матеріалами і перші спроби самотужки і за підказками друзів створити щось самому. Порадили щось скопіювати — і вийшло, як вони відмітили, непогано.

Це додало трохи впевненості, і друзі порадили продовжувати малювати. Проте у гуртожитку, маючи лише ліжкомісце, у кімнатах, повних людей, що відпочивають після роботи на заводі у дві зміни, займатися олійним живописом неможливо. Пощастило придбати хороші акварельні фарби та папір — це дало можливість продовжити займатися творчістю у вільний час. Перша робота з натури відбулася восени 1974 року в рідному селі невдовзі перед службою в армії. Це був осінній пейзаж. Олівці, папір, акварель, а наприкінці й олійні фарби були зі мною на службі. І в рідкісні часи можна було трохи помалювати.

Захоплює те, що продовжили займатися творчістю, попри обставини. Як Ви поєднували буденне і поклики душі?

Після служби в армії я повернувся на завод «Кристал», де працював художником-оформлювачем на виробництві й у підшефних організаціях. Разом з іншими художниками на підприємстві влаштовували виставки своїх робіт.

Займався самоосвітою: купував рідкісні на той час посібники, відвідував виставки і музеї, художні салони, практикував рисунок і живопис з натури. Художні фарби були у великому дефіциті і часом потрібних кольорів бракувало.

У 1978 році я одружився. Гуртожитку для сімейних не було, і нам з дружиною Валею трапилося жити в приватному будиночку на Подолі. То була старезна двоповерхова будівля із затишним двориком, пічним опаленням і можливістю займатися олійним живописом.

Тобто, дружина підтримала Ваше захоплення?

Так, вона завжди цікавилася моєю творчістю, була першим глядачем і критиком.

Можливо, зустрілися якісь вчителі-художники чи люди поза мистецтвом, яких можна назвати Вашими життєвими наставниками?

Якось прогулюючись центром Подолу я звернув увагу на оголошення про набір у студію образотворчого мистецтва при будинку культури «Славутич». Приніс туди свої самотійні роботи... Керівник студії — Шевченко Василь Маркелович, переглянувши все, взяв мене на навчання. Викладання велося серйозно, системно. Студійці були різного віку і різної підготовки. Атмосфера була творча і дружня.

Василь Маркелович був чудовим живописцем, умілим і вимогливим педагогом, його усі обожнювали та побоювалися одночасно. Він казав нам: «Тоді, коли ви будете бачити помилки у своїй роботі, можете вважати, що чомусь навчилися». Заняття проходили як у студії, так і на пленері — на відкритому повітрі з натури. Там же, у «Славутичі», ми влаштовували виставки своїх робіт. До живопису портрету моя наука, на жаль, не дійшла. Палац культури закрили на ремонт, а ми з дружиною і вже з сином переїхали у свою новеньку квартиру на Південну Борщагівку. Далі знову самоосвіта: музеї, виставки, підручники, робота на натурі під відкритим небом в усі пори року, поради художників (це все, коли був вільний час і матеріали). Самотужки освоював технологію виготовлення основ для живопису і все думав, що чогось ще не знаю, як то маю знати. Професійні художники радили менше заморочуватися такими думками, бо важливо більше практикувати — і тільки

**Альтанка Глібова,
весна 2021-2024**

ж практична системна робота приведе до хороших результатів! Куди б я не їхав, завжди брав із собою етюдник. Так з'явилися пейзажі Хмельниччини, Чернігівщини, Київщини, Одещини, Молдови, Львівщини, Закарпаття, Криму, Херсонщини. Намагався зафіксувати на полотні природу у всіх її станах, за різного освітлення — часом неймовірно мінливого.

Я захоплювався роботами видатних майстрів, вивчав їх творчість. Пам'ятаю, як мене вразила (хоч то була і репродукція) робота Клода Моне «Скелі в Бель-Іль», де море було невловиме, рухливе, живе (до того, біля моря я ще не бував). Зацікавившись іншими творами цього художника, тоді відкрив для себе імпресіоністів — їх творчість мені близька за стилем.

А були ще якісь хобі в дорослому житті? Чому саме живопис став справою вашого життя?

Певний час захоплювався радіотехнікою, бо люблю співи та музику, і фотографією, бо люблю

фіксувати цікаві моменти життя, краєвиди, але тільки у живописі я бачив можливість відтворювати ті вібрації, що відчуваю у навколишньому світі і собі самому. Вивчав пластичну анатомію на приватному курсі.

Чи трапилися на шляху якісь творчі осередки, коло однодумців, до яких Вас привела доля? Про які творчі події (особливі чи нехай буденні) Вам би хотілося поділитися?

З 1990 по 2000 рік входив до київського об'єднання художників-аматорів «Творчість». Там отримав консультації, поради і критичні зауваження стосовно моїх робіт від досвідчених професійних художників та друзів, з якими разом набиралися майстерності по планерах.

Особливо близькою в ті роки була дружба з київським художником Анатолієм Нечаєм. Багато сезонів, викроюючи час для живопису, ми працювали в місті Перяславі серед мальовничої приро-

**Церква Архистратига Михаїла
в Пирогові, 2023**

ди і цікавої архітектури, а також у Києві та на його околицях.

Про те, що я займаюсь живописом, знало обмежене коло людей, і я не думав заявляти про себе на загал, оскільки не вважав свої роботи зрілими, хоча багатьом вони подобалися. Та восени 2018 року помирає Анатолій Нечай, і на похоронах я знайомлюся зі ще одним його другом — художником Цезарієм Ганушкевичем. Ми заприятелювали. Згодом він запропонував попрацювати разом — готувався до своєї чергової виставки і просив, щоб я теж взяв у ній участь. Я сказав, що мені нема чого показувати. Тоді він завітав до мене і попросив показати мої роботи.

Його реакція була для мене повною несподіванкою. Уявіть, під час перегляду він кудись телефонує і каже, що його виставка відміняється, а натомість буде іншого художника — і називає моє ім'я та прізвище. Я говорив, що, може, разом — на що він категорично заявив, що моїх робіт стане на кілька виставкових залів; та

**Осінь у Гідропарку,
2023**

ще й присоромив мене за мою скромність, сказавши, що люди мають все бачити і досить переживуватися, адже це гріх, маючи такий талант.

Так відбулася моя перша персональна виставка у вересні 2019 року в бібліотеці «Дружби народів» під назвою «Спостереження». Це був успіх — і я повірив у себе.

За наполяганням Цезарія я створив свою сторінку у фейсбуці і отримав позитивні відгуки на публікації. Далі було кілька поїздок до містечка Седнів протягом 2020–2021 років разом із художниками Цезарієм Ганушкевичем і Павлом Шарком, які були організаторами і помічниками. Це були неповторні, дуже плідні часи. Ми багато і натхненно писали, обмінювалися враженнями, допомагали один одному. Мала бути наша спільна виставка в Чернігівському художньому музеї і як результат, і як підсумок трьох сезонів у Седневі, були навіть надруковані афіші, та вона переносилась через ковідний карантин,

Контрасти літа, 2024**Соняхи, 2019**

Софія Київська, 2023

Яблуня квітує, 2026

а потім — страшне вторгнення російських агресорів...

Свої сечнівські роботи я показав через 2 роки на другій персональній виставці під назвою «Стоїть гора високая» у березні 2024 року в дитячій бібліотеці ім. А. Костецького м. Києва. Потім брав участь у кількох спільних виставках.

Як виглядає нині Ваш звичайний творчий день? Чи вдається влаштовувати виставки у наш, непростий час? Якою, на Вашу думку, є роль художника в сучасному світі?

Дні виглядають по-різному. Було, якось під час чергового жакливого нічного ракетного обстрі-

лу Києва в кінці травня 2025 року разом із сусідами ми перебували на спільному коридорі свого будинку, аби якось відволікти увагу дітей від вибухів, показував свої новенькі етюди... — це спрацювало! А в сусідки, виховательки дитячого садка Наталії Петровської, виникла ідея — влаштувати у них виставку-одноденку моїх робіт, присвячених Дню Києва. Оце був аншлаг! І які глядачі — щирі, вдячні, відверті, зацікавлені! На їх запитання «Коли і як я став художником?» відповів, що, мабуть, я був ним завжди, просто не завжди були можливості писати. А шлях склався довгий і тернистий, із зупинками і сумнівами «навіщо і для чого це роблю?», та я просто йшов далі за покликанням.

Незважаючи ні на що, життя і творчість продовжуються.

Навесні 2023 року приєднався до спільноти «Київські пленери. Kyiv Pleinairs», створену художниками Геннадієм Пугачевським

та Ігорем Трохименком. Назва говорить сама за себе. Періодично влаштовуються виставки.

Згодом, у червні 2025 року, отримав запрошення від народного художника України Анатолія Марчука долучитися до благородної справи — створення художніх галерей у ряді громад Київщини, створюючи художні твори безпосередньо у громадах, зображаючи на полотнах красу тих місць і незламну силу народу, наближаючи культуру до людей.

У цьому я бачу свою місію як художника.

Розмову вела Міла Сонячна

P.S. У житті трапляються знакові зустрічі. Одна з таких — саме знайомство із художником-земляком, Миколою Бригинцем. Пан Микола подарував картину «Дорога до Корнієва» — і вона стала спонкою до видання 7 збірки «У прийдешнє», благословенням на обкладинці.

Човен біля берега. Осінній Снов, 2020

Дорога до Корнієва, 2025

Квітневий день, 2026

Від Шулявки до Брно

Як чеська інженерна школа знову працює на Київ

Січень 2026 року. Росія системно атакує ракетами та дронами столичні ТЕЦ, намагаючись паралізувати інфраструктуру мегаполіса. На вулиці сильний мороз, і навантаження на систему досягає критичної межі.

У цей період до Києва надходять дві мобільні когенераційні установки, придбані німецьким урядом. На контейнерах — літери RSE. Це назва чеського виробника, а самі міні-ТЕЦ виготовлені на виробничому майданчику в місті Брно. За оцінками уряду, інтеграція цього обладнання в міську систему допомогла стабілізувати тепло- та електропостачання для близько 86 тисяч киян — у житлових мікрорайонах, лікарнях та школах.

Чеську компанію у 2023 році заснували українські інженери-енергетики. Когенераційні установки виготовляють переважно українськими руками: понад 60% її працівників — українці. Брно обрали через потужну промислову й університетську базу. «Місто має численні інженерні факультети та промислові підприємства. Це робить його оптимальним для запуску виробництва», — пояснював засновник компанії Андрій Гріненко в коментарі Forbes Ukraine.

За останні роки присутність українського бізнесу в Чехії помітно зросла. За даними компанії Czech Credit Bureau, у 2025 році в Чехії виникло 2 206 компаній, які перебувають у власності українців. Це майже на 50% більше, ніж у 2021 році. Паралельно розвиваються і ділові зв'язки у зворотному напрямку — чеські компанії працюють з українським ринком, інвестують та шукають можливості для спільних проєктів.

Чехи не лише постачають в Україну когенераційні установки, а й допомагають готувати інженерні кадри. 27 серпня 2026 року в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» відкрили навчально-дослідницьку лабораторію Energy Resilience Lab. Університет отримав стенд на базі генераторної установки потужністю

600 кВт і системи моделювання, що дозволяють майбутнім інженерам опановувати роботу з децентралізованими джерелами енергії безпосередньо під час навчання.

«Загалом цього року повинні отримати близько 200 МВт додаткової когенераційної потужності», — каже мер Києва **Віталій Кличко**. За його словами, нарощування розподіленої енергетики — нині це одне з ключових завдань для міста. На відміну від гігантських ТЕЦ із чіткими координатами, мережу з десятків розосереджених модулів ворогу вибити майже неможливо. До того ж такі мініелектростанції живлять локальні райони безпосередньо на місці й одночасно видають не лише світло, а й рятівне в морози тепло.

Українсько-чеська співпраця, зокрема, в інженерній сфері має історію, яка розпочалася в Києві ще наприкінці XIX століття. Одне з найбільших промислових підприємств міста виросло з партнерства швейцарського підприємця Якова Гретера і чеського інженера Йосипа Криванека. Створений ними на Шулявці машинобудівний завод став ключовим постачальником обладнання для цукрових та пивоварних заводів усього регіону. Після націоналізації кияни десятиліттями знали це підприємство під радянською назвою «Більшовик». Авторитет Криванека серед про-

Завод «Більшовик», архівне фото

мисловців був настільки великим, що один із власників цукрового заводу якось попросив його: «Пане Криванеку, порадьте мені хоча б маленького Криванека — але такого, як ви».

Сьогодні чеський бізнес знову допомагає Україні та Києву. «У Чехії є своє ноу-хау, є історія — трансформатори, мережі, залізо, дрого, вони добре це вміють робити. А Україні це потрібно», — зазначає співзасновник Українсько-чеської торговельної палати **Олесь Шокало**, киянин, який переїхав до Чехії ще дитиною, а нині допомагає налагоджувати бізнес-зв'язки між країнами.

Після початку повномасштабної війни українсько-чеські ділові контакти отримали новий практичний вимір. Якщо раніше йшлося переважно про традиційні торговельні зв'язки, то тепер дедалі більше уваги приділяють енергетиці та оборонній сфері, а також майбутній відбудові України. І цей процес не буде одностороннім, упевнений Шокало: «Якщо подивимося з української сторони, що Україна буде експортувати, то це насамперед буде все, що пов'язано з безпекою. Що це означає — як робити інфраструктуру, як проєктувати міста, як проєктувати енергетику та, наприклад, пункти незламності. І в цьому Україна є феноменальна».

Шокало зі своїми колегами з громадської організації Strong Europe вже привозив до Чехії пілотів FPV-дронів з тритижневими курсами для чехів. Попереду візит українських психологів — їм також є чим поділитися. «Ми також хочемо показати, як працюють муніципалітети під час війни, — підкреслює він. — Навіть

той самий пункт незламності — це ж просто топ. А там немає що вигадувати, нічого високотехнологічного. Але ось цей досвід, який, на жаль, напрацьовується тим, що переживає Україна, міг би бути корисним».

Можливо, тісній співпраці сприяє й ментальна близькість двох народів, напівжартома припускає пан Шокало. Для обох важливі особисті зустрічі та неформальна комунікація важливі: «У Чехії без пива ви нічого не вирішуєте. Я би сказав, що нас об'єднує імпровізація. Ми можемо бути «флексі», якщо хочемо. І оцей момент імпровізації є дуже цінний, як для нас, так і чехів», — зазначає він.

Уміння імпровізувати знадобиться українським інженерам і наступної зими, яка може стати для України та Києва ще важчою через російські масовані атаки. Чехія має допомогти.

Київ — Іглава
Андрій Береговий
Анна Абрамчук,
студентка 2 курсу

Факультету журналістики
Університету Грінченка

співзасновник
Українсько-чеської
торговельної палати
Олесь Шокало

Один ранок — три способи подбати про себе: як на Оболоні пройшла зустріч SHE MOVES / SHE TALKS

Неділя на Оболонській набережній розпочалася з килимків для пілатесу просто неба. На тлі Дніпра у парку «Наталка» учасниці відновлювали природні біоритми через роботу з тілом, згодом говорили про профілактику захворювань, доступну медицину та відвідали майстер-клас з професійної зйомки на смартфон.

16 серпня у Києві відбулася третя зустріч жіночого проєкту SHE MOVES / SHE TALKS. Цього разу організатори поєднали в одній програмі фізичну активність, розмову про здоров'я та практикум зі створення медіаконтенту.

Проєкт започаткували як простір для відкритої розмови про життя та потреби сучасних жінок. Його ініціаторкою стала **заслужена лікарка України, депутатка Київської міської ради та голова ГО «Рада жінок міста Києва» Наталія Берікашвілі**.

Громадську організацію «Рада жінок міста Києва» було засновано в лютому 2024 року. Головна мета організації — консолідація зусиль ініціативних жінок столиці для розвитку громади, розбудови безбар'єрного середовища, підтримки постраждалих від війни та впровадження проєктів ментального і фізичного відновлення. Зустрічі проєкту SHE MOVES / SHE TALKS стали практичним втіленням цих завдань, створюючи доступний простір для взаємопідтримки та турботи про себе.

Першою частиною ранку стало тренування з пілатесу, яке провела **українська художня гімнастка Вікторія Онопрієнко** — фіналістка Олімпійських ігор у Токіо, чемпіонка Європи та призерка чемпіонату світу.

До пілатесу вона почала придивлятися вже після професійної гімнастики. За її словами, особливість таких вправ у роботі з м'язами, які відповідають за стабілізацію тіла, здорову спину та гарну поставу. Деякі елементи пілатесу, вважає спортсменка, були б корисними навіть у підготовці професійних гімнасток. Водночас Онопрієнко застерігла новачків від спроб одразу виконувати складні комплекси самостійно. На «старті» важливо навчитися правильно дихати, контролювати положення тіла та поступово збільшувати навантаження — бажано під наглядом фахівця. А якщо людина взага-

лі далека від спорту, починати можна ще простіше — з ходьби та короткої зарядки.

Особливо актуальним під час розмови стало питання, знайоме багатьом: *де знайти мотивацію займатися спортом, коли ми всі виснажені хронічним стресом через війну?*

Пані Вікторія радить спершу відповісти собі не на питання «як змусити себе тренуватися?», а на інше — **навіщо це потрібно саме вам**. «У першу чергу, бажано знайти причину, зрозуміти, для чого тобі це потрібно. І почати можна поступово: вранці встати, випити водички, увімкнути свою улюблену музику, яка тобі піднімає настрій, і хоча б п'ять хвилин порозминатися». Для контролю вона пропонує завести невеликий календар і відзначати дні, коли вдалося порухатися хоча б 5-10 хвилин. За словами спортсменки, з часом фізична активність із завдання, яке до-

водиться виконувати через силу, перетворюється на потребу організму. А головною звичкою, яку Вікторія винесла з професійного спорту у звичайне життя, стала дисципліна. «Що б я не взялась, я завжди маю довести це до кінця, омріяного результату», — говорить Вікторія.

Та тема руху цього ранку не обмежилася лише тренуванням. Пізніше учасниці говорили про фізичну активність передусім як про інвестицію у власне здоров'я, а не спосіб відповідати певним стандартам зовнішності. Цю думку продовжила Наталія Берікашвілі. За її словами, бажання нормалізувати вагу варто пов'язувати не лише з прагненням змінити зовнішність. Ожиріння є фактором ризику для розвитку низки захворювань, тому робота з вагою — насамперед питання здоров'я. Фізична активність протягом зустрічі звучала як частина системної турботи про себе поряд із харчуванням та профілактичними обстеженнями.

Говорячи про харчування, лікарка не пропонувала одного універсального правила для всіх. Вона навела власний приклад із так званою «солодкою крапкою» — підходом, за якого

після основного прийому їжі можна дозволити собі невелику кількість солодкого. Для неї самої, зізналася лікарка, такий метод не спрацював: невелика порція могла провокувати бажання з'їсти більше. Саме тому, за її словами, обмеження та харчові стратегії потрібно підбирати індивідуально.

Значну частину лекції присвятили конкретним можливостям української системи охорони здоров'я. Пані Наталія пояснила, що за наявності електронного направлення, пацієнт може звернутися до лікаря не лише за місцем проживання. Зокрема, відповідаючи на запитання однієї з учасниць щодо можливості пройти колоноскопію в Києві для людини з іншого міста, вона зазначила: «Якщо є направлення від сімейного лікаря, можна записатися до вузького фахівця, який є в нашому місті, через систему Helsi, і потрапити до нього на прийом».

Однією з центральних тем стала державна програма «Скринінг здоров'я 40+», яка запрацювала в Україні у 2026 році. Українці від 40 років можуть отримати 2000 гривень саме для проходження комплексної діагностики. Кошти зараховують на

картку в Дії, після чого людина може обрати медичний заклад, який бере участь у програмі, та записатися на здачу аналізів та консультацію терапевта. Під час такого обстеження пацієнт заповнює анкету щодо способу життя, зокрема вживання алкоголю, куріння та рівня стресу, фізичної активності. Далі лікар визначає необхідний перелік досліджень. Мета такого підходу — виявити ризики ще до моменту, коли захворювання почне суттєво впливати на самопочуття.

Ще однією темою стала реакція суспільства на зміни у медичному законодавстві. Від 30 липня 2026 року в Україні дає наказ МОЗ №1044, який затвердив єдиний стандарт критеріїв госпіталізації. Документ визначає чіткі медичні показання для стаціонарного лікування дорослих у державних, комунальних та приватних закладах, обмежуючи госпіталізацію «про всяк випадок» за відсутності реальної потреби. Лікарка пояснила практичний аспект критеріїв госпіталізації: лікарі отримали чіткі підстави для визначення потреби лікування пацієнта саме у стаціонарі. До того ж, за її словами, поява механізму соціальної госпіталізації може бути важливою для людей з інвалідністю, соціальними проблемами або тих, хто залишився без підтримки родичів.

Головна думка лікарки стосувалася не стільки самого наказу,

скільки механізму впровадження таких рішень. За її словами, проекти документів до затвердження мають бути доступними для професійного обговорення, і медична спільнота має активно долучатися до критичного аналізу його положень, надання обґрунтованих зауважень та пропозицій.

Третя частина SHE MOVES / SHE TALKS була присвячена тому, з чим сьогодні стикається практично кожен власник смартфона, — створенню фото та відеоконтенту. **Фотографка та контент-мейкерка Софія Балацька** провела майстер-клас «Контент, який працює». Замість складного професійного обладнання — телефон, світло навколо та кілька правил, які можуть суттєво змінити кадр. Спочатку кожна учасниця мала зробити звичайне селфі — так, як фотографується завжди. Потім ці кадри стали матеріалом для роботи «над помилками». Софія показала, як змінюється фотографія залежно від положення людини відносно джерела світла, експозиції, фокуса та ракурсу. Одним із найпростіших, але важливих правил став горизонт. Фотографіня радила стежити, щоб він залишався рівним, адже «завалений» горизонт може зіпсувати навіть вдаль композицію.

Не менш важливим є світло. Під час зйомки краще повертатися до його джерела обличчям,

а за надто яскравого освітлення — вручну зменшувати експозицію. Під час відеозйомки в русі учасницям показали, як обрати зафіксувати фокус на конкретному об'єкті, щоб камера не перемикалася на інші деталі сцени. Експертка поділилася ще й «модельним» лайфхаком: трохи підняти підборіддя та притиснути язик до піднебіння — це створює напруження в зоні нижньої щелепи й може візуально підкреслити її контур.

Найцікавіша відповідь Софії прозвучала вже після майстер-класу. На запитання, що сьогодні може змусити людину зупинитися саме на вашому фото чи відео серед нескінченної стрічки контенту, вона відповіла максимально коротко: *«Це ти і твоя індивідуальність»*.

Софія впевнена, що технічні правила допомагають зробити контент якіснішим, але вони не повинні позбавляти його індивідуальності. *«Мені здається, зараз це ідеальна формула — додавати до якихось трендів себе, переадаптовувати. Шукати власний стиль»*. Іноді навіть технічно неідеальний кадр може привернути увагу саме тому, що людина додала до нього власне бачення.

Ще одну поширену пораду соцмереж пані Софія поставила під сумнів — необхідність постійно щось публікувати. На її думку, регулярна практика справді потрібна, але не кожен створений

матеріал обов'язково має опинитися у стрічці.

Надмірна гонитва за кількістю, вважає контент-мейкерка, лише збільшує обсяг неякісного контенту та може втомлювати аудиторію. Натомість Софія радить розвивати надивленість: зберігати цікаві tutorіали й референси, аналізувати роботи інших фотографів та відеографів, стежити за форматами в інстаграмі, тік-тоці та пінтересті — і, головне, не просто складати все це у «збережене», а повторювати побачене на практиці.

За кілька годин учасниці SHE MOVES / SHE TALKS встигли пройти шлях від фізичного руху до розмови про здоров'я, а звідти — до того, як ми показуємо себе іншим через камеру смартфона. На перший погляд, пілатес, профілактична медицина та мобільна фотографія мають небагато спільного. Проте протягом зустрічі всі три теми раз по раз поверталися до однієї думки — *велика зміна часто починається з невеликої усвідомленої дії*.

Не чекати на ідеальну мотивацію, а почати з п'яти хвилин руху. Не звертатися до здоров'я лише тоді, коли вже з'явилися симптоми, а користуватися можливостями профілактики. Не намагатися механічно повторювати чужий контент, а шукати власний спосіб говорити з аудиторією.

Єлизавета Надененко,
журналістка

ШЕВА — 50

29 вересня найвідомішому українському футболістові **Андрію Шевченку** виповнюється 50 років. Згадуємо його шлях — від київського школяра з поганими оцінками до володаря «Золотого м'яча»

«Перемога не остаточна, поразка не фатальна. Значення має лише мужність продовжувати». Одна із численних і, можливо, найвідоміших цитат, які помилково приписують Вінстону Черчиллю. Але від цього вона не стає менш точною, коли йдеться про Андрія Шевченка. 29 вересня найвідомішому українському футболістові, а можливо, й спортсменові виповнюється 50 років. І це не перебільшення: стаття про Андрія Шевченка у Вікіпедії існує 78 мовами — це більше, ніж у легенди боксу Віталія Кличка та багаторазового рекордсмена зі стрибків з жердиною Сергія Бубки. Півсторічний ювілей — гарний привід згадати не лише Андрієві перемоги, а й поразки, яким він не дозволив стати останнім словом.

Із трьох років Андрій жив у Києві. І саме тут, в столиці, зійшла зірка його слави. Змалечку для нього було мало добре грати футбол. Потрібно було ще отримати схвалення батька. А той хотів, аби його син вивчився на військовослужбовця. Бажав для Андрія кращого. Тоді ще не бачив у ньому майбутньої футбольної зірки — бачив лише погані оцінки, які той приносив зі школи. Одного разу після чергової «двійки» Андрієві не дозволили піти на тренування. Але той вибрався через вікно й побіг на футбольне поле. Саме тоді футбол остаточно перестав бути для нього просто дитячим захопленням. Жереб було кинуто.

1997 рік

Шевченко вже виходить не на шкільний стадіон рідної Оболоні, а на легендарний «Камп Ноу» в Іспанії. Проти нього та його партнерів з київського «Динамо» грає грізна

«Барселона». Кияни — гості, але вже в першому таймі 21-річний Шевченко забиває три голи. Четвертим іспанський гранд «добиває» інша молода динамівська зірка Сергій Ребров. «У нас був талант, але він поєднується з навчанням, важкою працею, концентрацією та дисципліною», — так пізніше описував секрет їхньої взаємодії на полі Андрій. Батько дивився той матч по телевізору. Цікаво, чи згадував тоді, як колись сварив його за шкільну двійку?

2003 рік

Шевченко — вже світова зірка — у складі італійського «Мілана» виграє найпрестижніший футбольний турнір Європи — Лігу чемпіонів. Тоді у Манчестері зійшлися два італійські гранди — «Мілан» і «Ювентус». Справа дійшла до серії пенальті. Вирішальний довелось бити Шевченкові. Стадйон гуде. За українцем спостерігає весь футбольний світ. Навпроти Андрія — один із найкращих воротарів у світі Джанлуїджі Буффон. Шевченко розганяється. М'яч летить в один бік, Буффон — в інший. ГОЛ!!!

Свою перемогу Андрій присвячує тренеру. Але не італійцеві Карлу Анчелотті, а Валерію Лобановському, який перетворив талановитого київського нападника на футболіста світового рівня. Після фіналу Шевченко привіз кубок до Києва і приніс свою переможну медаль на могилу наставника. «Це була і його перемога», — згадував футболіст.

А вже наступного року Шевченко піднявся на особисту футбольну вершину — отримав «Золотий м'яч». Він став третім українцем після Олега Блохіна та Ігоря Беланова, якого визнали найкращим футболістом Європи.

Ще через рік Шевченко знову виходить у фінал Ліги чемпіонів. Цього разу суперник «Мілана» — англійський «Ліверпуль». Після першого тайму італійці ведуть 3:0. Здається, перемога вже в кишені. Але за шість хвилин «Ліверпуль» забиває тричі. 3:3. Наприкінці додаткового часу Шевченко двічі пробиває майже впритул, але голкіпер Ежи Дудек якимось дивом рятє команду. «Скажу чесно: три місяці я не міг спати. Прокидався вночі, спускався вниз, вмикав відео й знову переглядав той момент», — згадував Андрій через роки.

А далі — знову серія пенальті. І знову вирішальний удар виконує Шевченко. Тільки цього разу воротар залишається на місці й відбиває м'яч. Це було боляче. Але вже наступного сезону Шевченко забив за «Мілан» 28 м'ячів — і рушив далі.

2006 рік

Червоно-чорна футболка «Мілана» змінилася на синю форму лондонського «Челсі». За трансфер Шевченка англійський клуб заплатив рекордні для країни 30,8 мільйона фунтів. «Сьогодні наша мрія стала реальністю. Андрій був моїм першим вибором відтоді, як я прийшов до «Челсі», — заявив головний тренер команди Жозе Моурінью.

Але мрія не здійснилася. Травми, складна адаптація до англійського футболу й конкуренція за місце у складі не дали Шевченкові стати в Лондоні тією зіркою, якою він був у Мілані.

2021 рік

Замість футбольної форми на Шевченкові — піджак і краватка. Він — тренер української збірної. В 1/8 фіналу українці зустрілися зі

Швецією. На останніх хвилинах додаткового часу Артем Довбик забиває переможний гол. Україна — серед восьми найкращих команд Європи. Ще одна вершина Шевченка — він уперше в історії вивів збірну до чвертьфіналу чемпіонату Європи.

А потім настав ранок 24 лютого 2022 року. «Мій народ і моя родина в небезпеці. Україна та її народ прагнуть миру й територіальної цілісності. Будь ласка, підтримайте нашу країну та закличете російський уряд припинити агресію і порушення міжнародного права», — написав Шевченко в перший день повномасштабного вторгнення у своїх соцмережах. Згодом він зізнавався: пам'ятає кожну секунду того ранку, особливо дзвінок матері, яка плакала. Це був один із найважчих моментів його життя.

Сьогодні Шевченко — президент Української асоціації футболу. І щодо повернення росіян у міжнародний спорт він не підшукує обережних формулювань: «Жоден російський чи білоруський спортсмен не повинен брати участь у будь-яких спортивних змаганнях, олімпійських чи ні, у будь-якій точці світу, доки не закінчилася війна».

У 35-ту річницю незалежності України Шевченко згадав слова батька-військового: «Свобода — це не те, що тобі дають, а те, за що ти відповідаєш щодня». Можливо, колись і цю фразу помилково припишуть Черчиллю. Для Шевченка ж вона стала уроком: великим робить не відсутність поразок, а мужність не дозволити їм стати останнім словом.

Денис Кмін,
студент 2 курсу
Факультету журналістики
Університету Грінченка

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення:

№1338 від 25.04.2024
про реєстрацію Київського столичного університету імені Бориса Грінченка суб'єктом у сфері друкованих медіа.

Випуск друкованої газети «Вечірній Київ» підготовлено редколегією Факультету журналістики, верстка та друк — НМЦ видавничої діяльності Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

При передруку посилання на «Вечірній Київ» обов'язкове.
У газеті використані деякі фото з відкритих джерел.

Наклад: 1000 пр. Зам. № 6-??

Шеф-редактор
Надія ФІГОЛЬ
Літературний редактор
Тетяна ВИДАЙЧУК
Редактори рубрик:
Олена ДАНИЛІНА,
Аліна ЛІСНЕВСЬКА,
Яна ФРУКТОВА,
Роман РАТУШНИЙ
Макетування та верстка
Наталія КЛИМЕНКО

Адреса редакції:

вул. Левка Лук'яненка, 13-Б,
каб. 105. м. Київ, Україна,
04212.

Телефон: (044) 485-21-62

E-mail: fj@kubg.edu.ua

Редакція не несе відповідальності за зміст статей та може не поділяти думку автора.